quaſi ſine intellectu vel ita cōfidentes de ſua me
moria: vt nil notent in ſcriptis: contra illud luc. z.
Maria cōſeruabat oīa verba hec. ſ. dicta d̄ filio
conferens in corde ſuo: vt poſtea euāgeliſtis nar
raret: que ſcripture cōmēdarent. ¶ 7° non audiē
do ab alijs cū poſſint: nec cōferendo cū alijs: nec
interrogando de dubijs contra illud ꝓuerbioꝝ
i. Audiens ſapiens ſapientioꝛ erit: ⁊ xp̄s inuētus
eſt in medio doctoꝝ: audientē illos ⁊ interrogā/
tem illos luc. z. ¶ 8° nimis applicando mentem
ad aliqua intelligenda: ita vt alia dimittat cōtra
illud eccleſiaſti. 3. c. que tibi p̄cepit deꝰ. cogita ſp.
¶ 9° debitum finē ſui ſtudij ſibi non ꝯſtituendo
puta honoꝛē dei: ſalutē ꝓximi edificationem ſui:
vel ſaltem ex lucro ſuo t̄pali conductus ad legē/
dum: vel aduocās vel medicans: vnde ſe ⁊ fami
liam ſuſtentet. ¶ 10. non exequendo ⁊ operando
⁊ bonum qd̄ cognoſcit: propter qd̄ dr̄ Jaco. 4.
Scienti bonum ⁊ non facienti peccatum eſt illi.

¶ Titulus. 6. de ſtatu aduocatoꝝ ⁊ procuratoꝛuꝫ
ca. per modum ſermonis.

Poſtula a me et

dabo tibi gentes hereditatē tu
am ⁊ poſſeſſionē tuam termi/
nos terre. pſal. z. Loquitur hic
ꝓpheta ſcḋm expoſitionē ꝑpam
literalē in perſona patris oīpotē/
tis eterni ⁊ vniuerſalis iudicis: ad filium eius in
carnatum: qui factus eſt in quantū homo aduo/
catus noſter. aduocatus. n. ⁊ poſtulatoꝛ dr̄: ⁊ ad/
uocare ī iure dr̄ poſtulare. Unde. i. io. z. c. dr̄. Ad
uocatum habemus apud p̄rem Jeſum xp̄m. Et
apoſtolus ro. 8. qui ēt interpellat ꝓ nobis . ſ. reis
abſoluendis: qū in cruce dixit: pater ignoſce illis
⁊c. luc. zz. Et exauditus eſt ꝓ ſua reuerētia: vt dr̄
ad hebreos. 5. c. Poſtulauit gentes. i. gentiles da
ri ſibi in hereditatē. i. peruerſionē in populuꝫ ſu/
um: ⁊ terminos terre in poſſeſſionē. i. eos qui ha
bitant in fine mūdi vt poſſideantur ab eo ꝑ fideꝫ
vel iudeos qui erunt in fine cōuertēdos. Quod
impletū eſt quo ad p̄mum: vnde canit eccleſia in
ꝑſona xp̄i. Poſtulaui p̄rem meū: ⁊ dedit mihi gē
tem in hereditatē. Moꝛaliter aūt poteſt adapta
ri: ad aduocatos quoꝝ officiū eſt poſtulari iudici
in cauſis: ſed imitari debēt xp̄m aduocatū iuſtū:
qui iuſte poſtulans fuit exauditus clientulus ſuꝰ
ſ. hō liberatus ⁊ ipſe exaltatus ⁊ glorioſus. Unđ
dicit lex: q̄ aduocati qui glorioſe vocis munere
lapſa erigunt: fatigata reparant: nec minus hūa/
no generi ꝓuidēt: q̄ꝫ ſi clypeis ⁊ thoꝛacis ſeſe pa
triam pleroſq̄ꝫ defendent. Poteſt ergo iudex di/
cere ei. Poſtula a me. ſ. iuſte aduocando vt xp̄s
⁊ ego dabo tibi ⁊c. vbi tria. ¶ Exercitatio aduo
catoꝝ: ibi poſtula a me. ¶ Collatio poſtulatoꝛū
ibi dabo tibi. ¶ Expreſſatio petendoꝝ: ibi gen/
tes ⁊c. ¶ Quantū ad p̄mum vt dictū eſt: exerciti
um ⁊ officium aduocatoꝝ eſt poſtulare: vnde di
cit poſtula: ſed tunc iudex debet eum exaudire:
⁊ dare qd̄ poſtulat: qū iuſta ⁊ iuſte poſtulat. Pe/
titis ⁊ ñ accipitis: eo q̄ male petatis: dicit iacobꝰ.
4. c. De quibꝰ malis aduocatis dicit ſydoniꝰ. Hi
ſunt in exaltationibus arpie: in collocutionibꝰ ſta
tue: in q̄onibus beſtie: ad intelligenduꝫ ſaxei: ad
iudicandum lignei: ad ſuccedendū flammei: ad
ignoſcēdū ferrei: ad amicitias pardi: ad facetias
vrſi: ad fallendū vulpes: ad ſuperbiendum tauri
ad conſumendum minotauri: qui cauſas moꝛen
tur: adijciūt īpediūt: pretermiſſi faſtidiūt: admōi
ti obliuiſcuntur: locupletati lites emunt: vendūt
interceſſiones arbitros deputant: iudicanda dic
tant: dictata conuellunt: attrahunt litigaturos: ꝓ
trahunt audiendos: trahunt addictos: retrahunt
tranſigentes: quoꝝ nares ſi afflauerit quiſpiā: ru/
biginoſi aura marſupij cōfeſtī videbit illic ⁊ ocu
los argi: ⁊ manus blatei: ⁊ ſphingium vngues: ⁊
periuria laomedōtis: ⁊ vlyxis argutias: ſimonis
fallacias: fidem neſtoꝛis: pietatem pigmaleonis
adhibet: hec ille. De aduocatis ergo tria attēden
da ī poſtulationibus eoꝛum. ¶ Primo q̄ꝫ graui
ter eis contingat peccare. ¶ Scḋo q̄ꝫ cōgruiter
eos deceat aduocare. ¶ Tertio qualiter ⁊ quid
eos ꝓhibeat poſtulare. ¶ Quantū ad p̄mū ſcien
dum: q̄ valde grauiter peccat aduocatus: ſi ma/
le exercet artem ſuā. Nam vltra iniuſticiā men/
dacia ⁊ periuria ⁊ adulationes ⁊ detractiones ⁊
fraudes et odia: que ī cauſis cōmittit: et alios cō
mittere facit vt clientulum: ⁊ alios damnificat, vt
ꝓximū: ⁊ tenetur inde ad ſatiſfactioneꝫ. Ubi ſci
endū ſ̄ꝫ thomā: ſcḋa ſcḋe. q. 71. ar. 3. q̄ aduocatꝰ
ſi aſſumit: ⁊ ſeu defendit cām iniuſta: peccat gra
uiter. Illicitum ē. n. cooperari ad malefaciēdum
ſiue ꝯſulendo ſiue adiuuando: ſeu qualitercunq̄ꝫ
conſentiendo ro. i. Digni ſunt morte: non ſolū q̄
faciunt: ſed qui conſentiunt facientibus. Et tenet
talis aduocatus ad reſtitutionē dāni qd̄ contra
iuſticiam altera pars per eius auxilium incurrit.
Idem rai. addens exempla ꝑticularia. ſ. q̄ ꝑ ca/
uillationem ſuam abſtulit aduerſario iuſtā cām:
vel ſi ip̄m grauauit: ī petendo dilationem ſuper
fluam: vel allegando falſum ⁊ contra conſciam:
vel faciendo poſitionē cauilloſaꝫ: vel inſtruēdo
falſum teſtem: vel inſtruendo clientulū de negā
do veritatem ⁊ ſimilibus: tenetur ad intereſſe.
Si autem ignoꝛanter iniuſtaꝫ cām defendit: pu
tans iuſtā eē: tunc ſcḋm thomā excuſatur: ſcḋm mo/
dum quo ignoꝛantia poteſt excuſare. Si vero in
p̄ncipio credebat cām eſſe iuſtam: ⁊ in ꝓceſſu ap
paret iniuſta: non debet eam prodere: vt. ſ. alte/
ram partem iuuet: vel ſecreta cauſe ſue reuelet
alteri parti. debet autem cauſaꝫ deſerere: vel cū
cuius cauſam agit ad cedenduꝫ inducere: ſeu ad
componendum ſine aduerſarij damno. hec tho.
Quādiu autem remanet cauſa dubia: bene pōt
aduocatus patrocinari ſcḋm gulielmū: q̄ꝫuis enim
in bello dubio non liceat ei: qui non eſt ſubditus
h

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

bellando alterum iuuare:ponendo ſe diſcrimini
non ſic eſt in foro cauſaruꝫ. Ratio diuerſitatis ē
qꝛ in bello bellātes nituntur virtutibus nō iure:
ſed in foro cāruꝫ litigantes nituntur iurib⁹ ⁊ ſub
iudice:qui cauſam examinat. Gulielmus. Item
ſi aduocatus amittit iuſtam cām: quā fouet ꝓpē
ſuam ignorantiam:cum.ſ.iactabat ſe ſcientem:⁊
non erat ad ſufficientiam: vltra peccatum tenet
ad ſatiſfactōnem leſis ſm gulielmū. Si āt amiſit
iuſtam cām propter ſuam negligentiam ⁊ infide
litatem ſm Rai.tenetur etiam ad reſtitutionem
ſeu ſatiſfactionem damni. Et quia tales rariſſi-
me ſatiſfaciunt:⁊ peccatum non dimittitur :niſi
reſtituatur ablatum.14.q.6.ſi res.qꝛ vt ibi dici
tur:penitentia ſine hi⁹ non agitur.ſed ſimulatur:
ideo,ad inferna deſcendunt impenitentes. Unde
in ſenece tragedia legitur:ꝙ quidam vidit nero-
nem apud inferos ſe balneantem:⁊ circa eum au
rum feruens miniſtros infundentes. Et cum vi-
deret turbam aduocatorū ad ſe venientem:inqt
Huc venale genus hominum. O aduocati amici
mei accedite:vt mecū in hoc vaſe balneatis: ad-
huc ſupereſt locus in eo quem vobis reſeruaui:
⁊,qꝛ in dilationibus ⁊ appellationibus indebitꝫ
frequenter offendūt in eo iuſto dei iudicio puni-
untur. Unde de quodam iniuſto aduocato legi
tur:ꝙ cum infirmaretur ad mortem clamabat.
Inducias inducias. Et qꝛ in cauſis ſuperfluas
poſtulauerat:ſibi neceſſarias obtinere non potu
it:ſed moriens ad inferna deſcendit. Alius etiaꝫ
aduocatus:cum a ſuis admoneretur de cōfeſſio
ne:⁊ ſuper huiuſmodi eū ſolicitarent:noluit: ſed
ait. Ego appello:⁊ ſic expirauit vadēs ad iudicē
ſupernum:a quo appellari non poteſt. ¶ Quātū
ad ſcōꝫ.ſ.de debito modo tenēdo per aduocatū
Nota ꝙ debitus modus aduocandi: qui debet
ſeruari ſm Rai.eſt talis:vt.ſ.non producat falſa
inſtrumenta vel falſos teſtes ſeu corruptos: nec
mentiatur:nec inducat falſas leges aut quaſcūqꝫ
probationes:nec querat in grauamē partis alte-
rius ſuperfluas dilationes ⁊ nō neceſſarias. Iteꝫ
ꝙ ſi fideliter quantū iuſticia permittit cām foue-
at:nil de contingentibus omittendo.3.q.7. §.ſi
quis autem.⁊.4.q.4.c.1.⁊.2. Item non procaci
ter vel vociferādo:qꝛ per hec impeditur proceſ-
ſus.5.q.4.c.in loco. Item dicit tho.2ª2ᵉ.q.71.ar.
3.ad,tertium:ꝙ aduocato defendenti iuſtaꝫ cāꝫ
licitum eſt prudenter occultare ea: qbus poſſet
impediri proceſſus eius:non auteꝫ licet ei vti ali
qua falſitate. In cauſa pauperum tenetur aduo-
tus,gratis preſtare patrocinium eo caſu ⁊ modo
quo tenentur omnes ad opera miſericordie: vt
dicit tho.2ª2ᵉq.71.ar.4.ad primū. Null⁹ enim
ſufficit omnibus indigentibus opera miſericor-
dia impendere. Non ergo tenetur quis per mū-
dum querere indigentes:vel etiam futuris indi
gentiis hominum prouidere:ſed ſufficit:ꝙ ſub-
ueniat his qui ſibi occurrūt: ⁊ in preſenti tempo
re:⁊ in caſu quo non apparet in ꝓmptu: quomō
poſſet ei aliter ſubueniri:⁊ tunc tenetur ꝺ eo qꝺ
poteſt :ita etiam ꝙ potius magis coniunctis pro
uideat:ceteris paribus his concurrentibus: tene
tur aduocatus patrocinium preſtare:⁊ gratis ſi
illi non poſſunt ſoluere:alias non tenetur: tamē
ſi faciat in iuſta cauſa ſcilicet ⁊ gratis: laudabili-
ter agit:ſi propter deum facit. Item dicit Anto-
nius de but.ſuper.c.tua nos.de homicidio. No
ꝙ ſi quis non eſt peritus ⁊ aſſerit ſe peritum:cō-
ſulendo aliquando in cauſis:ſi aliquem ledit:ſci
licet ex malo conſilio ſuo :credo in foro conſciē-
tie teneri ad reſtitutionem damni:etiam ſi omnē
adhibuit diligentiam :quam potuit:⁊ contra cō
ſcientiam fecit dummodo in hoc errauit. Item
ſi non adhibet omnem diligentiam quam pōt
licet ſit peritus:vt ſi ex pigritia non bene ſtude-
at dare conſilium:eſt obligatus in foro conſcien
tie:ſi ex defectu conſilij leditur aliquis. Dicitur
autem adhibere omnem diligentiam:cum adhi
bet ſufficientem ⁊ congruam diligentiam ſecun-
dum traditionem artis illius.hec ille. Quantum
ad tertium:qui ſcilicet prohibeantur ab aduocā
do. Nota ꝙ aduocati eſſe non poſſūt infraſcrip
te perſone ſecūdum Ray. Primo quidem he-
retici pagani ⁊ excommunicati.4.q.1.c.1.⁊ ꝺ pe.
di.1.nemo.vbi habꝫ:ꝙ peccat iudex:⁊ puniri de
bet:qui admittit tales ſcienter. Iteꝫ monachi vł
religioſi:niſi pro monaſterio ſuo ⁊ de mandato
ſui prelati aduocare non poſſūt.16.q.1.monachi.
Item clericis in ſacris conſtitutis vel etiam ī mi
noribus:ſed beneficiatis ē prohibita aduocatio
corā iudice ſeculari niſi in cauſa prípria vł eccle-
ſia ſua vel pro coniunctis vel miſerabilib⁹ perſo
nis:extra de poſtu. c.clerici. Sed an coraꝫ eccle
ſiaſtico iudice poſſint aduocare ſatis videtur ꝙ
ſic per dictuꝫ.c.clerici.exceptis epiſcopis ⁊ ſacer
dotibus:quibus eſt ſimpliciter interdictum: niſi
in cauſa propria eccleſie ſue:vel pro coniūctis vł
miſerabilibus perſonis di.88.per latuꝫ. dummō
per hoc diuinum officium nō impediatur:ar. di.
91.clericus. Item in illa cauſa in qua quis eſt iu
dex vel aſſeſſor:in eadem non poteſt eſſe aduo
catus:qꝛ duo officia in eadem cauſa prohibētur
exercere:extra de poſtu .cū ſacerdotis.⁊.4.q.4
c.1.⁊.2. Item alie perſone prohibentur ab aduo-
catione per canones:vt ſurdus mutus cecus fu-
rioſus impubes vſqꝫ ad.18.annum :ſenatu mot⁹
ſeruus vir paſſus muliebria ſcilicet contra natu-
ram. Item damnatus capitali vel calumnia pu-
blici iudicij. Item qui operas ſuas locauit:vt pu
gnaret cū beſtia in arena. Hec omnia.7.q.3.ma.
Et nota ꝙ clericus beneficiatus in diuerſis ec-
cleſijs non poteſt preſtare patrocinium vni con
tra aliam ſecūdum her. Si tamen eſſet prelatus
in vna illarum:poſſet contra aliam ratione prela
tionis. Et ideꝫ Inno.addens: ꝙ ſi neceſſario of
ficio vtatur:poteſt ad ſimilitudinem tutoris. ff.
de poſtu.l.pretor. Iteꝫ ⁊ pro priori eccleſia pōt
agere contra ſecundam:ar.extra de iureiurādo.

c.tua. Qui āt eſt bñficiat⁹ i vna eccleſia ꝛ pſtat ꝓ
extraneis officiuꝫ aduocatiōis vł ꝓcuratiōis cō
tra eam: debet illo beneficio ſpoliari: extra de po
ſtula.c.cum ſacerdotis. Tenetur autem iudex
dare quandoqꝫ aduocatum: vt illis qui habere
non poſſunt propter paupertatem vel propter
potentiam aduerſe partis.ff.de offi.procon.ne q
cunqꝫ. Si autem iudex hoc alicui aduocato pre
cipiat: ꝛ ille ſine cauſa deneget: poteſt per iudicē
perpetuo remoueri ab officio aduocationis. C.e
l.prouidendum. Debet igitur obedire: ſi tamen
competens ſalarium conſtituatur ei ſecūduꝫ ſu/
pradicta. ¶ De ſecunda parte principali ſcilicet
dabo. Notandum eſt: ꝙ dandum eſt iuſto aduo
cato a deo eternum premium: a clientulo lucruꝫ:
vt.14.q.5.non ſane.a mundo ꝛ iudice honorem
ꝛ cauſe obtentum. De tertia principali: quod eſt
materia poſtulandorum: ibi notat gentes ꝛc. ga
cauſa vel eſt circa perſonas: vt in criminibus ſer
uitutibus matrimōijs ꝛ huiuſmodi: vel circa he
reditates ꝛ ſucceſſiones: vel circa alia que poſſi/
dentur: vł circa terminos dominiorum ꝛ huiuſ/
modi. Et quando per aduocatum iſta iuſte petū
tur.debēt dari. Unde iuſte dicitur: poſtula a me
ꝛc. Sed poſſet alicui videri: ꝙ ars aduocationis
ſit illicita: ordinatur enim ad litigandum in iudi
cio. Sed xp̄s hoc prohibet.d.mat.5. Si qs vult
tecum in iudicio contendere: ꝛ tunicam tuaꝫ tol
lere: dimitte ei ꝛ pallium: ꝛ auferenti tua ne repe
tas. Et apoſtolus.i.cor.6.ſecularia iudicia: ſi ha/
bueritis: omnino delictum eſt in vobis: ergo ꝛc.
Reſpōdet Gratian⁹.14.q.1.§. Et dicit: ꝙ per
fectis non licet ſtare in iudicio pro lucro captan/
do.i.vt lucrentur ex tali exercitio: ſed pro dam
no vitando.vel ſic pro rebus proprijs non licet:
qꝛ eis non licet propria habere ſcilicet in ſingula
ri: ſed pro rebus eccleſie ſeu monaſterij: quaruꝫ
ſunt prelati vel procuratores: licet in iudicio ſta
re ꝛ pro pauperibus. Sed nota ꝙ perfecti hic ap
pellantur habentes ſtatum perfectionis: ideſt reli
gioſi ꝛ prelati: ꝛ non eo modo quo glo.ibi expo
nit. Et ex hoc ſequitur: ꝙ laicis licet ī iudicio ſta/
re ꝛ aduocare: qui habere proprium poſſunt.
Clericis autem prohibetur vt.j.dicetur: niſi pro
miſerabilibus perſonis. Dominus autem hugo
cardinalis in poſtilla ro.q.ſic diſtinguit. Quibuſ
dam non ſolum licet ſua repetere: ſed etiam ex/
pedit coram iudice ſcilicet infirmis: qui proni ſūt
ad odium: ꝛ ad vindicandum ſe de proximo.
Unde melius eſt: ꝙ coram iudice repetant: qui/
buſdam autem licet: ſed non expedit: vt prelatis
ꝛ predicatoribus: ne fructus predicationis impe
diatur.i.cor.7.omnia mihi licent.ſꝫ non omnia
expediunt. Quibuſdam alijs nec licet nec expe/
dit: ſcilicet clauſtralibus: vt per ſeipſos repetant:
ſed per amicos poſſunt. Et ad auctoritatem xp̄i
ſi quis vult ꝛc. reſpondetur per glo.ibidem: quā
tamen declarat: infirmis licet ſua repetere: non ta
men contendere.i.cum contentione repetere: ſci/
licet cum odio ꝛ ſcandalo proximi. Nota ergo:
ꝙ non tenetur quis dare ſua: vel ceſſare a repetō
ne debiti: niſi hec duo ſciat.ſ.ꝛ ꝙ ille mortaliter
ſcandalizabitur: ſi repetit debitum ſuum: vel ſi n̄
dat ſua: ꝛ ꝙ ille reuocabitur a mortali: ſi non re/
petat: vel ſi dat ei ſua.hec hugo. De hoc etiam vi
dē ſupra in ſecunda parte ti.c. ¶ Gulielmus ve/
ro dicit: ꝙ ſi ſtatus perſone non eſt in tuto: puta q
indiget illa re: que ſibi petitur: ſeu quaꝫ ipſe iuſte
repetit a debitore: ita ꝙ ea carens incidit in peri
culum impatientie ꝛ murmurationis contra deū
ipſe vel familia ſua: tunc nō tenetur dare vel a re
petitione ceſſare rei ſue: quantumcunqꝫ debitor
ſcandalizetur: qꝛ tenetur magis ſibi ꝛ ſuis proui
dere q̄ꝫ alijs. Si autem poteſt abſqꝫ periculo ta/
li illa re carere: tunc ad vitandum ſcandalum ꝓ/
ximi debet dare: vel a repetitiōe ceſſare: ſi tamē
credat illum bene vſurum alias non. Gulielmus
Apoſtolus autēꝫ in auctoritate inducta reprehē
dit iudicia non ſimpliciter ſed fraudulenta iniu/
ſta: vel que fiebant apud infideles: quod ꝓhibet

De his que pertinent ad debitum modum ad
uocandi ꝛ ſalarijs eorum ꝛ vitijs pluribus. :c.2.

ADuocatus accedenſ corā
iudice ad aduocandum: vt dicit Guli.ī
ſpeculo li.1.c.de aduocatis: debet habere veſtes
thalares ꝛ ſuo officio congruentes de pe.di.1.vn̄
verſus. Uir bene veſtitus pro veſtibus eſſe peri
tus. Creditur a mille: q̄uis idiota ſit ille. Si ca/
ret veſte: nec ſit veſtitus honeſte: Nulliuſ eſt lau
dis: q̄uis ſciat omne qđ audit. Unde legitur de
Demoſthene eloquētiſſio oratōe: ꝙ ī pncipio ex
ercitij ſui miſterij.ſ.aduocādi ꝛ perorandi vſus ē
veſtibus multum precioſis: ſed poſtq̄ꝫ diuulga/
ta ē fama ei⁹ ſcientie ꝛ eloquentie: vſus ē veſtib⁹
cōioribus. Et interrogatus de cauſa: cum ſcđm
iudicium cōe videbatur: ꝙ ꝓcioſioribus tunc in
dui debuerit: eo ꝙ eſſet magis in opinione ꝛ ho
nore hominum: ꝛ opulentior. Reſpondit ꝙ ne/
ceſſarium ſibi fuerat in principio cum eſſet igno
tus procurare ſibi ad acquiſitionem fame ꝛ opi
niōis ſui officij ex precioſitate veſtiuꝫ: qꝛ ſic cō
muniter homines exiſtimant de ſufficientia ta/
lium ſecūdum qualitatem veſtium. Sed ex quo
iam erat nota omnibus facūdia ꝛ peritia eius: n̄
oportebat āmodo ex veſtibus eam ſibi conqui/
rere. Debent ergo ad cōſpectum iudicis accede
re in habitu ornato competenter non tamen pō
poſe. Unde ꝛ mat.11.dicit chriſt⁹. Ecce qui molli
bus veſtiuntur: ideſt precioſis: in domibus re/
gum ſunt: vbi ſcilicet ſunt iudices ꝛ aduocati: lꝫ
enim ex ornatu veſtis non ſit quis iuſticiam ha/
biturus: vt.30.di.ſi quis virorum.ꝛ veſtis humi
lis ꝛ non coloratus laudetur: di.41.per ſimoniā
tamen ſicut nec exquiſite delitie ita nec affecta/
te ſordes laudem pariunt: ait hieronymus: qđ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad veſtes extenditur:di.ea.§.i. De meo ergo con
ſilio inquit idem Gulielmus:veſtē gerat ſue ꝓ-
feſſioni conuenientem nō diuerſi coloris aut di-
uiſe:non nimia breuitate aut longitudine notan-
da:vt faciat caudam:nō ex certis texturis varia
tam vel varijs coloribus ornatam:non diſſuſaz
⁊ laceratam:di.41.per ſimoniaz.ſed regiōis mo
rem ſeruet:di.41.quiſquis.vt cum fuerint in ita-
lia pallijs affibulatis vtantur:cum vltra montes
capis manicatis vel pallijs diffibulatis:ſed ī alio
ornatu ſe honeſte gerāt:vt in ſotularibus frenis
ſellis pectoralibus calcaribus fibulis corrigijs ⁊
alijs huiuſmodi. Volentem autem ex humilita-
te vel corporis neceſſitate humilem habituz de
ferre non contemno:vt di.30.ſi quis virorum.
Aduocatus qualiter debet ſe habere ad clientu
lum ſuum. Et dicitur clientulus ille cuius cauſā
ſuſcipit defendendam. Dicit Gulielmus in ſpe-
culo:vbi ſupra:q͡ debet primo ſic alloqui clien-
tulum ſuum aduocatus. Cariſſime:tres ſunt per
ſone:quibus omnimoda veritas eſt aperienda:
⁊ nil eis celandum:confeſſor ſcilicet quo ad pec
cata commiſſa:medicus quo ad infirmitates ⁊
dolores ſuos:⁊ aduocatus quo ad ea que perti-
nent ad cām:ō qua petit conſiliū ⁊ auxiliū deſēſi
onis. Dicas ergo mihi omnimodaz veritatez ne
gocij:exemplum da mihi ſcriptum:vt congruum
poſſim tibi dare conſilium ſeu reſponſum. Expe
dit enim aduocato habere ſcripturam ſuper nar
ratione facti:quam clientulus proponat propter
periculum periurij:cum hodie habeat iurare:vt
ſine rubore ⁊ verecundia poſſit:cum aliter inue
nitur:eā deſerere:ad qđ ex forma iuramenti:qđ
preſtat hodie ī merito cāe tenetur:vt poſſit eua
dere penam multiplicem:de qua habes de po-
ſtu.c.properandum li.6. Tamen etiam q͡ talis
ſcriptura poterit ſibi alteri prodeſſe.ſeneca. Cu-
iuſcunq͡ facti cauſam require:⁊ cum initia in-
ueneris:exitus cogitabiſ. Facto intellecto ſi ſit ac
tor querat de probationibus:quales habet. naz
qui accuſare vel agere vult: probationes debet
habere paratas.6.q.ſi.actor. Si autez eas nō ha
beat:non multū ſibi expedit ius habere:ex quo
deficit ei probatio.2.q.7.pleriq͡. Nam ⁊ proba
tione ceſſante interdum vindicte ratio conquie
ſcit.32.q.5.c.xpiana religio. Si autem probatio-
nes non oportet eum habere:⁊ factū eſt liquidū
dicat ei:age ſecure.C.de teſtibuſ.l.i. Sed ſi re⁹ ſit:
q͞rat ſiquas hab͡z deſēſiōes ⁊ ꝓbatiōes.nā oz eū
hēre ꝓbatiōes patas ad ſuas exceptiōes proban
das.ff.de deproba.⁊ preſumptiōibus.l.in excep
tionibus. Qz ſi habet:dicat ei. Secure te deſen-
de. Verum ſi viderit factum dicat ei. Amice no-
li,inanibus ſumptibus te vexare:nec defendi de
bet:qđ ratione iniri non poteſt:di.86.cor epiſco
pi. Nec debet quis malam cauſam ſeu deſpera-
tam fouere vel ſuis allegationibus colorare. C.
de iudi.l.rem non nouam. Sepe tamē aduocati
hoc non faciunt:ſed dicunt frater q͡ litis euent⁹

dubius aliquando litigantes obtinent ex indu-
ſtria vel aſtutia vel gratia vel fraude vel igno-
rantia partis aduerſe:extra de fide inſtru. inter
hoc tamen pernitioſum eſt quo ad animaz ⁊ eti
am quo ad famam. Preterea habito negocij ex
emplo in ſcripturis:q͡ memoria labilis eſt:ſi he
ſitaret,aduocatus vel iuriſconſultus:a quo queri
tur ſeu dubitet de iuſticia,cauſe:nō erubeſcat di
cere:volo mecum ⁊ cum peritis ⁊ cū libris deli
berare:q͡ vt dicitur di.5.ponderet:nos tpe idi-
gem⁹:vt maturius qđ agam⁹. Et ſalomon. Om
nia fac cum cōſilio.⁊ auditioni ſapientum vacā
dum eſt:extra de preſump.c.ex ſtudijs. Et repre-
henditur qui conſilia ſapientum non ſuſcipit di.
84.c.i. Vtilius eſt enim in occulto deliberare:q͞
in publico ſuccumbere. In tempore autem hu⁹
deliberationis ſepe ſecum tractet ⁊ deliberet:⁊
inſpiciat diligenter inſtrumēta ⁊ iura ad queſtio
nem facientia. Qz ſi per ſe neq͞at inſtrui:cōſulat
peritiores:q͡ qđ a pluribus queritur:facilius in
uenitur:di.2.de libelliſ.⁊ q͡ ſepe reuelatur mino
ri:qđ maior ignoret:di.95.eſto. Et veritas ſepi⁹
exagitata magis ſplēdeſcit in lucem.35.q.9.gra-
uem. Porro ſi aduocato viſum fuerit:q͡ debe-
at clientulus litigare primo conueniat cuz eo de
ſalario ei dando:⁊ de meo conſilio ſibi iūgat ali
um aduocatum:q͡ melius eſt eſſe duo q͞ vnum
⁊c.eccleſia.5. Integrum eſt enim patrociniū:qđ
plurimorum ſenſibus approbatur:extra de offi.
dele.c.prudentiam.hoc tamen ſi qualitas vł dif
ficultas cauſe hoc exigat:non enim debet eū in-
ducere ad expenſas ſuperfluas:quando non eſt
neceſſarium:vel non poteſt,clientulus. ¶ Caue-
at autem aduocatus:ne clientulo victoriam re-
promittat:ſicut faciunt medici ſuperbi ſanitatez
infirmis pollicitantes. Dubius enim litis euent⁹
nec victoria in eo eſt ſed in iudice.2.q.5.§.notā-
dum. Nec ſemper laborem ſequitur effectus ex
tra de renūtiatione.c.niſi cum,pridem.q͡ ⁊ ſepe
vitium eſt materie non artificis.ff.ad.l.acqui.l.ſi
ſeruus.§.ſi calicem.nec debet certum aſſerere:
vbi certus eſſe non poteſt extra de reſcriptis.c.
cum contingat. Cauet etiam ne partem ſuam:
que eius fidei ſe ſuppoſuit:vel ſecreta cauſe ſue
quoquo modo prodat vel reuelet:ſed ſecunduz
pactum inter eos initum clientulum defendat.
Sed querit. Nunquid poſtq͞ aliquis denuda-
uit ſecreta cauſe ſue alicui aduocato vel iuriſcō-
ſulto:ille aduocatus eſſe poſſit contra eum in ea
dem cauſa puta ab alia parte requiſitus?reſpon
det q͡ ſic. Et hoc dicit,obtinuiſſe argumentum
13.q.i.§.quia ergo.alioquin nulli eſſet conſilium
dandum. Sed nec hoc ſufficeret ad iudicem re
mouendum:vt notatur extra de teſti.c.dilecto.
Sepe enim vidi peti conſilium ab aliquibus:ñ
vt acceptaretur:ſed vt alteri parti poſtea conſu-
lere erubeſcerent. Si autem fui aduocatus tu⁹
in cauſa illa:non iam finita in aliqua parte ſui cō
tra te non ero.alioquin crimen preuaricationis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

incurrerem.2.q.3.§.notandum. ¶ Sed quid ſi
dedi tibi fidē:ꝙ eſſē tuus aduocatus ī aliq̄ cā
⁊ fui:⁊ lata eſt ſententia a qua appellatum eſt:nū
quid in illa cauſa appellationis contra te aduo-
catus eſſe potero? Et hoc ſepe fit in curia:q̄a ad-
uocatus etiam quondam fiſci poteſt eſſe aduo-
catus contra fiſcum in alia cauſa:in qua non pre
ſtitit ei patrocinium. C.de aduoca.fi.l.2. Prete-
rea cauſa appellationis eſt alia cauſa a cauſa ꝑn
cipali. Honeſtius tamen eſt abſtinere:tum quia
cauſa appellationis eſt eadem ſecundum quoſ-
dam:vel ſaltim eſt eius ſequela:tū quia ſecreta
cauſe nouit. Unde in hac inſtantia multum lede
re poterit:quem in priori defendit:tum q2 opor
tebit eum aſſentire:qđ prius negauit vel ecōtra
quod eſſe non debet. ¶ Aduocatus quomodo
ſe debet habere ad aduocatū cōtrarie partis:⁊
ad ſocios quando ſunt plures aduocati ex parte
ſui clientuli. Et primo quidem nil contra aduo-
catum alterius partis conferat:ſed eum benigne
tractet:niſi alter ad aliqua inhoneſta prorum-
pat. Et cum eius dictis reſpondere habebit: eū
commendet ſuperficialiter:⁊ non nimis iuxta il-
lud ſenece. Laudato parce: vituperato parcius:
quia forte ante finem litis cōtinget:ꝙ ipſum re-
prehendere laborabit:⁊ ſic eſſet tanq̄ ſibi con-
trarius a iudiciorum limine repellendus extra
de appella.c.ſolicitudinem. Commendet ergo
eum per verba duplicia ideſt habētia diuerſos
ſenſus. verbi gratia. Opera laudant artificem:vł
ſcientia veſtra nota eſt:⁊ cōmendatione non in-
diget:q2 ſeipſum oſtendit. Poterit etiam ſi velit
eum reprehendere ſub quodam honeſto colore
ſi velit eum commendare: non de aduocatione
commendet:ſed de doctrina legum ⁊ experien-
tia rerum. Caueat tamen vt non probris ſed le-
gibus certet cum eo:nec ei vel parti dicat contu
meliam ſiue palam vocando eum roffianū ſeu
preuaricatorem:vel ſubdole dicendo. Ego nō
ſum fur:quaſi dicat tu es talis:alioquin diminu
tionem fame patietur:⁊ a limine iudiciorum ex
cludetur.5.q.4.in loco. Si vero alter falſitatem
vel aliam turpem notam imponit: ſecure dicat:
tu mentiris:modeſtius diceret:hoc non eſt ve-
rum. Nam ⁊ chriſtus cum diceretur ei docenti:
demonium habes:reſpondit. Ego demoniū nō
habeo: ſed honorifico patrem meum: tacendo
enim videtur aſſentire. Sed nimis crudelis eſt
ait Auguſti. qui famam ſuam negligit.12.q.2.no-
lo. Sed ſi turpia nō imponat:verbis vtatur tem
peratis dicendo ſalua pace veſtra vel reuerētia
vel honore veſtro.26.di.deinde. Itē ſi alius ad
uocatus te patienter audierit:⁊ tu patienter au-
dias eum:ſi te loquente ſtrepitum fecerit: vel ſu
ſurrauerit:⁊ tu contra eum ſtrepitum facies ⁊ ſu
ſurres: ⁊ ſic ars deluditur arte ſcḋm illud. Qui di
cit qđ vult audiet quod nō vult.13.q.1.§.quia er
go. Et ſeneca. Ab alio expecta:qđ tu alij feceris.
Cautus tamen exiſtas:vt diligenter quecunq̄ al-
ter dixerit:notes ⁊ retineas. Nam ſi plura effun
dat:vix erit:quin aliquod reprehenſibile confe-
rat. Unde ſeneca. Quotidiana fornax lingua no
ſtra. Et ſic ex ore ſuo poteris eum redarguere:
cum ſemel emiſſum volet irreuocabile verbū:
di.43.c.diſpenſatione nobis. Et ſic adhibetur fi
des dicto ſuo contra eum extra de proba.c. per
tuas.ſicq̄ ibi poteſt dici. Lex quam inducis pro
te:pro nobis contra te eſt:⁊ dicas qualiter ⁊ in q̄.
Uideat tamen:ne ſagitta ionate retrorſum abi-
ens in caſu ſimili repercutiat eundem. Ex ꝑmiſ-
ſis patet:ꝙ diſcrete facit aduocatus:qui in ſui di
cti initio proteſtatur:ꝙ ītendit proponere id qđ
ſit ſuo clientulo vtile:nec ſibi preiudicet: ſi quid
errore vel incuria contra eum infundet. Sed ⁊
principalis perſona caute agit:qui cū inſtrumē
to publico dicit:ꝙ quecūq̄ vtilia ſibi aduoca-
tus dixerit:rata habebit:⁊ ea vult valere: quaſi
a ſe prolata:īutilia vero reſpuit:⁊ inhibet:vł al's
in procuratione dicitur. C.de procura.l.meritis.
Nec verecundetur aduocatus taliter proteſta-
ri:quia aliquando bonus dormitat Homerus.
¶ Deferat quandoq̄ alterius partis aduocato:
in quo ſaluo iure ſuo poterit in ſe de ſalutatione:
⁊ honorem quem ſibi cupit:alteri impendat. 2.
q.6.qui ſcit.verum ſi aduocatus videatur te ī al
legationibus ſuperare:vel tibi deficiat ius vel ra
tio:exemplum quibus modis quis argumenta-
ri poteſt:vt extra de iudi.c.nouit.tunc ne videa-
ris reſponſionis penuria declinare certamen:pru
denter eum eludas:te ad aliam materiam tranſ
ferendo:vt docet Origeñ.in ſimili di.43.in mā
datis. Potes etiam ſi ille ſit malenconicus aliq̄
indirecte ⁊ criminaliter dicere:per que mouea-
tur ad iram:tunc enim non ſic bene ordinare po
terit ſuum ſermonem:quia ira impedit animum
⁊c. Iſtud tamen vltimo dictum non videtur lici
tum:niſi forte eſſet certus de iure ſuo:qđ alius
ſua ſcientia ⁊ cauillationibus velit offuſcare. Sē
per tamē aduocatus vtrinſq̄ partis caueat a mē
dacio ⁊ multo magis a periurijs:nec ad iſta īdu
cant clientulos ſuos: alias grauiter peccāt. Por
ro ⁊ ſue parti aduocatus morē gerat:⁊ ſi plures
fuerint: ſimul conueniant:⁊ ſimul deliberent ſu-
per quolibet dubio quis eorum ⁊ que propōet
Ex hoc enim veritas melius inquiritur:⁊ cauſa
ſalubrius dirigitur:⁊ aduerſarij terrentur. Iu-
niores tamen primo proponant:⁊ maiores vlti
mo:vt eorum ſpecioſas ⁊ efficaces rationes ⁊ al
legationes melius iudex memorie commendet
de conſe.di.2.liquido. Et vt docet. Tullius:vali-
diora argumenta ſunt reſeruanda in fine. Peri-
tiores vero vltimo ſurgentes melius defendent
propoſita:⁊ plenius reſpondebunt obiectis. Alij
tamen dixerunt:ꝙ vbi plures ſunt aduocati vni
us partis:vel vbi ſunt plures ſapientes conueni-
entes pro aliquo conſilio dando:antiquior pri⁹
dicet:ad qđ facit dictum eccleſia.92.c.d. Loque
re maior natu: decet enim te primum:ar.61.di.

ſtatuimus. Et hoc niſi forte adeo ſit in euidenti
maioꝛ ſcientia in minoꝛi: ꝙ nulla poſſit de hoc
heſitatio oꝛiri: di. 61. miramur. vl' niſi iunioꝛ etiã
minoꝛis ſcientie ratione dignitatis debeat pꝛedi
cere. ff. arboꝛum furtim ceſaruz. l. i. ſed ſi ſint euiſ
dem ſcientie ⁊ etatis: pꝛeferetur qui habet plu/
res filios. Ego tamen credo: vt pꝛedixi. ſ. ꝙ iunio
res ⁊ minus docti ſint pꝛioꝛes in loquẽdo: ⁊ do
ctioꝛes ſequantur: vt patet in caſtroꝛum acie oꝛ/
dinata: vbi maioꝛes ⁊ foꝛtioꝛes ad cuſtodiaz ex
ercitus ſubſequũtur: vt patet in oꝛdine proceſ/
ſionis eccleſie. Caueant autem ne adinuicem diſ/
ſentiant. Nam omnis gens ⁊ ſcientia in ſe diui
ſa deſolabitur. 2. 5. q. i. iuxta illud pſalmo. 106. Ef
fuſa eſt contentio ſuper pꝛincipes: ⁊ errare eos fe
cit in inuio ⁊ non in via. Sed ſi quis imperitus
⁊ pꝛocax fuerit inter eos: alij dicant clientulo: ꝙ
ei ſilentium imponat: qꝛ quod ſapiens agit fatu
us deſtruit: nec eſt arandum in boue ⁊ aſino. 16.
q. 2. c. innoua. Aduocatus qualiter ſe debet ha
bere ad iudicem: cum eum pꝛimo alloquitur: di
cit Guilelmus in ſpeculo vbi ſupꝛa: ꝙ in eius cõ
ceptu veniens eum reuerenter ſalutet. Si iudex
eſt epiſcopus vel rex vel comes: vt ſcilicet depo
ſito caputio vel genibus flexis vel capite inclina
to vel alio ſigno humilitatem oſtendat. huma/
num enim illum vereri cum iudicio ⁊ voluntate
nũc erigitur: nunc depꝛimitur. 16. q. 2. Si vero
eſt archidiaconus pꝛepoſitus vel miles reueren
ter inclinet: ⁊ conſuetudo regionis in hoc ſerue/
tur: vt. ff. de offi. pꝛeſi. l. conſul. Non autem iuxta
iudicem ſedentem pꝛo tribunali ſedeat: vt ſit de
letus inter eos. 17. di. §. illud. Item in ſtando nõ
ſit garrulus loquax ſeu pꝛocax. Et licet deus diſ
ſipet oſſa eoꝛum: qui hominibus placent: vt di/
cit pſalmiſta pſalmo. 52. Loquatur tamen q̃ cre/
dit iudici complacere: caute tamen. nam ſepe di
ſplicet impꝛudens dum placere ſtudet: ꝙ ſi iudi
cem motum ira viderit: non reſpondeat ſibi: iu/
xta illud. Duz furoꝛ in curſu eſt: currenti cede fu
roꝛi. Et ſi in facto alieno quo iure tractetur: ibi: ⁊
ſcit canonem vel legem determinantem illam
queſtionem vel bonum: alias dicat audacter: ni
ſi partem timeat offendere. Nam ex hoc iudex
magis credit ei in pꝛopꝛia dicto ei⁹: ſi viderit euz
peritum in aliena. Si vero ſit nota perſona iudi
ci taceat: ⁊ foꝛte iudex vocabit eum ad conſiliũ
ſuum ſecundum moꝛem lumbardoꝛum: ⁊ lucra
bitur ſalarium: quia nõ poteſt pꝛoponere ꝓ vna
parte quin aliam pꝛouocet. Unde tutius ẽ neu/
tram iuuare ꝙ̃ alteram offendere: vt dicitur. 14.
q. 5. denicꝫ. Item non rideat coꝛam iudice ſine
cauſa: quia riſus abundat in oꝛe ſtultoꝛum: ſed
geſtus habeat ſapientis. Item humiliter audiat
loquentem iudicem: ⁊ dicta eius laudibus extol
lat ab adulationibus tñ caueat: qꝛ non eſt huiuſ
modi cõſilium aĩe tutum nimis hominẽ lauda/
re: vt dĩ. 25. di. §. alias ea. Cum ãt tp̃s loquendi
aduenerit: quia õnia tempus hñt: tunc ſurgat: ⁊ ga

ſtare non ſedere dꝫ: cum oꝛat: ⁊ cum debita gra/
uitate ⁊ curialitate ſtet: non indiſerete vel arro/
ganter. Actus quocꝫ eius ſit tardus ⁊ grauis: nõ
pꝛeceps vel celer: vt ſic veterem ⁊ bene funda/
tam videatur habere peritiam. Pꝛecipue autez
circa tria exhibeat ſe maturum: vt ſic ex ingenio
ſuam augeat ſapientiam videlicet in vultu in ge
ſtu ⁊ in voce. In vultu videlicet vt habeat vultũ
affabilem ⁊ iocundum: ⁊ benignum iudici ac a/
ſtantibus oſtendat abſcꝫ riſu tamen indiſcreto.
In geſtu: vt caput vel pedes non ducat indebi
te: ſed cuncta membꝛa debita maturitate regat.
In voce vt eam plus debito non depꝛimat: vel
exaltet: ſed in cunctis medium ſeruet. Non ſit
vagus oculis aut effrenis lingua aut petulantia.
Deinde poſt paululam moꝛam incipiat a iudice
⁊ aſtantibus benignam audientiam poſtulando
iudiciſcꝫ beniuolentiam captet: eum commendã
do ⁊ dulci ſermone ad eum loquendo. Uerbuz
enim dulce multiplicat amicos eccleſiaſti. 6. c. ⁊
ſeneca. Coꝛ hominis nobile contra potentiam re
calcitrantis potius vult duci ꝙ̃ trahi. Poteſt au
tem eum commendare vel de recta fide: quo nil
magis in pꝛincipe ſplendet: vel de moꝛibus ⁊ ſũ
ma pꝛobitate vl' de honeſtate ⁊ caſtitate: que ſo
la eſt poſſibilis animas deo pꝛeſentare: in aucte
tico de lenonibus: vel de dei timoꝛe ⁊ reuerẽtia
vel de manſuetudine ⁊ clementia de humilitate
vel de ſapientia ⁊ pꝛudentia vel patientia ſeu
iuſticia ⁊ equitate. In hoc tamen caueat: ne om/
nes virtutes vni attribuat: ſed eã vel alias quas
ſibi nouerit tribuendas: a mendacijs abſtine/
at: ne vt vulpis decoꝛem coꝛui ⁊ dulcedinem
vocis commendans exiſtimet ſibi deriſoꝛie dic
tum: ⁊ ſic pꝛouocetur ad indignationem. Inſup
abſtineat ab omni verbo: quo iudex poſſit iniu
riam ad animum deuocare vel quo poſſet offẽ/
di: res enim periculoſa eſt litigare ſub iudice of/
fenſo. Caueat etiaz: ne pꝛo aliquo videatur vel/
le eius iudicium declinare: niſi cauſam pꝛopo/
nat ſufficientem. Ex hoc enim ſibi conſtituet iu/
dicem aduerſarium: nec appellet ſine cauſa ſuffi
cienti ⁊ euidenti: quia eſt iudicez pꝛouocaſſe: et
ſententiam non ſeruaſſe: vel iudiciuz declinaſſe
ꝙ ſi eum ſic pꝛouocauit: non plene de eo cõfidat
Abſtineat autem aduocatus ab his defectibus:
qui reperiuntur in quibuſdam oꝛatoꝛibus: dum
pꝛoponit ſeu loquitur coꝛam iudice. Quidam
enim cum quodam faſtu ſeu ſuperſtitione ad lo
quendum geſtus damnabiles pꝛetendentes ab
ſtergunt faciem: crines poſt aures refoꝛmant: na
res crebꝛo purgant ⁊ guttur: ſpeculanturcꝫ ma/
nus. Alij vero nunc oculos trans celum eleuant
nunc caput remittunt: nunc crebꝛa ſuſpiria emit/
tunt: nũc frontem rugant: nũc labia compꝛimũt:
nunc ſuper cilia obducunt: manus maxillis affi/
gunt: ⁊ alia miranda ſe meditari ac grandia con
cipere ingenio multiplici ſimulantes. Nonnulli
quocꝫ tute inter pꝛocellaſ eloquentie nauigãtes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

periclitantur in portu: robuſte enim inter vitia eloquij decurrentes: priuſꝙ ad concluſionis metam peruenerint: deficiunt imprudenter: contra quos eſt: de peni. di. 2. multi. Econtra quidam rubor: interloquendo arripit: ⁊ tremula voce loquuntur: quorum tamen timidum initium finis robuſtius exornat: pro quibus facit illud. Debile principium melior fortuna ſequetur. Sunt etiā quidam: qui ſolum vocis magnitudine confidētes fulminant ⁊ vociferant: proponentes: contra quos eſt. 5. q. 4. in loco. ibi mitiſſima. Modus igitur vbiꝫ ſeruandus eſt: iuxta illud Oratij li. primo ſermonum. Eſt modus in rebus: ſunt certi deniꝫ fines. Quos vltra citraꝫ nequit conſiſtere rectum. In pronuntiatione itaꝫ debet exercere vocis ⁊ ſpiritus moderamen: corporis ⁊ lingue motus: vt verba non ſint inflata vel elata vel in faucibus frendentia: nec vocis īmanitate reſonantia: non aſpera frendentibus vel inhiantibus labijs prolata: ſed preſſim equaliter ⁊ leniter: ⁊ clare pronunciata: nec pro oſtentationis cauſa frangatur oratio: verum pro locis cauſis rebus ⁊ temporibus diſpenſanda eſt. Nam aliqua ſimplicitate narranda ſunt: alia auctoritate ſuadenda: alia cum indignatione depromenda: alia miſeratione flectenda: vt ſic vox ⁊ oratio ſēper conueniant ſue cauſe: recta quoꝫ ſit facies: nec labia detorqueantur: nec immoderatus hiatus nec ſupinꝰ vultꝰ nec eiecti in terra oculi: nec inclinata ceruice: nec eleuata aut depreſſa ſupercilia: labiaꝫ lambere vel mordere deforme eſt. Item grandia granditer proferenda ſunt: parua ſubtiliter: mediocria temperate: ⁊ cū de deo vł hominum ſalute referimus: plus magnificentie ⁊ fulgoris eſt exhibendū. In ſumma tamen notandum ꝙ hec ſunt: que audaciam tribuūt perorandi: videlicet ſcientia potentia eloquentia libertas gaudiū fauor ⁊ benignus auditus: ⁊ hiis contraria contrarium operantur effectum.

De ſalariis aduocatorum.

Nota primo qđ ait Auguſt. ꝙ licet aduocato vendere ſuum patrocinium: ⁊ iuriſconſulto iuſtum conſilium. 14. q. 5. non ſane. Quod videtur intelligendum: quando credit iuſtam eē cauſam: quam defendit: vel ſaltem dubitat non eſſe iniuſtam: ⁊ ſi vt lucretur clientulo: dicit iuſtā eē nil debet habere: ⁊ ſic acceptam debet reſtituere. Pro iuſto enim patrocinio licet accipere ſalariū quia nemo de ſuo cogitur beneficium facere. 10. q. 2. c. precarie. nec ſuis ſtipendijs quis debet militare. 1. cor. 6. Nec hoc eſt vendere ſcientiam ſed laborem ſuum: ſeu locare operas ſuas ⁊ premiū poſtulare. 12. q. 2. c. eccleſiaſticis. Et licet quidā dicant: ꝙ cum hoc facit aduocatus ſeu iuriſconſultus abſꝫ labore ⁊ reuolutione librorum: puta quia habet in promptu materiam vel de propinquo vidit: non poteſt tunc accipere: tamen Gulielmus in ſpeculo ⁊ hoſti. tenent contrariū: ſcilicet ꝙ poteſt accipere: quia ſi non laborauit tunc: laborauit in preteritum: alias deterioris conditionis eſſet magis peritus ꝙ minus. Id autem certum eſt: ꝙ nō licet paciſci de certa parte ſeu quota litis: puta de decima vel quinquageſima vel centeſima: qđ ſi fecerit: eſt ei interdicendus forus: ⁊ a cōmunione aliorum aduocatorum eſt remouendus id eſt ab actione aduocandi: vt. C. de poſtul. l. ſiqui. ⁊ 3. q. 2. § tria. De 4. autem licet puta quinꝫ florenorum decem viginti ⁊ huiuſmodi: dummodo non tranſgrediatur legitimum modum. ſ. ſummam centum aureoꝝ: quātacunꝫ ſit cauſa etiam de vno regno. In minoribus autē cauſis pro aduocati facundia cāe qualitate ⁊ fori conſuetudine accipiet. Et nomine palmarij poteſt etiam aliquid ſtipulari: puta ſi habuerit victoriam cauſe: promittit dare aduocato tantum preter ſalarium. Includitur autem illud palmarium ſub numero predicto ſ. c. aureorum. quem nō debet excedere. Et ſi certa quantitas ſeu certum quid promiſſum eſt: illud debet dari: ſi nil certum pactum eſt: nec etiam ſtipulatio preceſſit tunc iudicis officium eſt implorandum: ſi clientulus nollet dare conueniens ſalarium vt pro modo facundie ⁊ negocij qualitate ⁊ fori cōſuetudine conſtituatur: ſeu reddatur ei ſalariū. Debet ſecūdū Gulielmū conuentio de ſalario fieri ī initio litis vel ea finita: pendente enī lite promiſſio facta non tenet. C. de poſtula. l. quiſquis. § preterea. Si ergo aduocatus vel medicꝰ in initio litis vel morbi de certo ſalario conuenit totius litis vel morbi: alia conuentio poſtea facta non tenē ſecus ſi non cōuenit de toto: licet receperit ſalariū pro conſilio vnius diei: qđ dicit ſm̄ Inno. extra de poſtu. c. i. Quando autem ſit ſoluendum ſalarium aduocatis: vtrum in principio litis vel in fine. Dicit Gulielmus in ſpeculo aliquos dicere: ꝙ in principio alios in fine eſſe dandum. Ego ait Gulielmus: dico conſuetudinem ſpectandā: de pe. di. i. nemo in foro. ſi conſuetudo ibi ō hoc nō eſt: ſtatuat aduocatus diē: in qua vel infra quā ei ſoluatur: puta in initio ſtatim medietatem ⁊ in fine aliā medietatem: prout in romana curia fieri conſueuit. qđ ſi non fecerit: forte ſtatim debetur: tm̄ clientulus caute aget: ſi petat aduocatū ſibi caueri de preſtando fideliter vſꝫ in finem pꝛ̄ocinio cauſe: ⁊ aduocatus ecōtra de toto ſatiſfaciet. Sed quid ſi clientulus promittat dare aduocato centum: ſi vincit cauſam ⁊ ſi perdit. 50? Rn̄det Gulielmus: pacta ſeruētur: extra de pac. c. i. Sed quid ſi in dicto caſu clientulus tranſegerit: ſeu alias ſe compoſuerit cum aduerſario: nunquid aduocatus habebit integre illa. c. ſibi promiſſa? qđ videtur ſic: quia per eum non ſtetit: quin obtineat victoriam: ar. pro ⁊ contra. Demum ſic ſoluit d. hug. bar. ⁊ ar. goſ. ⁊ hoſti. ꝙ totum habebit aduocatus: vel heres eius eo mortuo. Alij hoc eſſe verum de iure: ſed de equitate habebit pro rata: ar. ff. de leg. ſecūdo. l. ꝗ ſolidū. Si aduocatꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ipſe duxerit eos ad bonam compoſitionem:non
perdit quicq̃. Conſulunt tamẽ:vt de promiſſio
ne fiat ſcriptura: ne in dubium vergat: extra de
fi.inſtru.c.ſi cautio. Ad cõcordãdas ergo iſtas opi
niones diſtingue:an clientulus tranſegerit ĩ frau
dem aduocati:⁊ tunc totum ſalarium habebit:
quia per eum nõ ſtetit.aut hoc egit.ſ.tranſigẽdo
bona fide:puta qz lis dubia erat:⁊ tunc pro rata
ſeruitij habebit cõſiderata eius facundia:niſi ali
ud fuerit factum ſeu pactuz inter eos. Sed quid
ſi aduocatus alio caſu impeditus non poteſt ad
uocare:non per euz ſtat:quin faciat? Rñdet Gu
lielmus:non videtur q̃ ſibi ſit imputanduz:quo
minus habeat ſuum ſalarium: ar.ff. de varijs ⁊
extraordi.cogni.l.i.§. diu.⁊.42.di. qd ad nos.et
ſunt in ar.q̃ ſi aduocatus ⁊ magiſter ſit infirm⁹:
nihilominus habeat ſalarium ſuum. Et nota ge
neraliter ſecunduz Jo.de lig.q̃ aduocato debe
tur pro ſeruitio premium ⁊ honor:vt.12.q.2. ec/
cleſiaſticis. Unde ſi aliqua ſũt ei promiſſa:tenetᷣ
promiſſor:vt.q.ea.quicunq̃ ſuffragio.2.q.5. ga
Johãnes.etiam ſi non defendat:dummodo per
aduocatum non ſtet:ſed per clientulum:quo mi
nus patrocinetur. Sed nũquid aduocatus ĩ cau
ſa appellationis teneatur patrocinari pro eo/
dem ſalario. Arguit idem Gulielmus pro ⁊ cõ/
tra. Demum ſic ſoluit:dic ſecundũ pe.her. arch.
⁊ azonem ⁊ alios q̃ non tenetur. Et licet dicatᷣ
eadem cauſa ideſt idem negocium:tamen aliud
iudicium eſt:cum ſint alij iudices. Et hoc poteſt
eſſe verum:cum a diffinitiua cauſa appellatur.
Sed ſi ante ſententiam appellaretur:vel in inte
grum reſtitutio petatur:tenetur in illa cauſa pro
eodem ſalario patrocinari. Et hoc verum puto:
ſi cauſa tractetur eo loco:vel ſaltem prope: vbi
fuerit principalis queſtio agitata. Sed pone: q̃
nomine palmarij ideſt victorie pactus eſt aduo
catus aliquid ſibi dari:⁊ cum plura ſint cauſe ca
pitula:in aliquibus ſuccumbit:in aliquibus vin/
cit:quero an totum habebit? Reſpondeo ſecun
dum gulielmum vbi ſupra ſic.ff.de varijs ⁊ ex/
traordina.cogni.l.i.§.cognita.⁊ eſt argumentuz
ſimile. Qui autem tetigit hominem totum ho/
minem tetigiſſe videtur de pe.diſti.i. vulgaris.
Alij dicunt pro rata deberi:ar. C.de tranſactio.l.
ſi ex falſis. Tertij dicunt:q̃ nihil ar.de verbo.ob
li.l.in executionib⁹.§.penul. Quarti dicunt:q̃ ſi
capl'm ĩ quo vincit:maius eſt ceteris:totũ habe
bit:alias nihil:vt.ff.de in inte.reſti.l.ſcio.ſed pri⁹
dictum verius eſt. Item notandum q̃ ſi res mo
bilis detur pro ſalario:ſola traditio ſine ſcriptu/
ra ſufficit ad tranſlationem dominij:ſed ſi ſit im
mobilis:tunc eſt neceſſaria ſcriptura. C.de ſuffr.
l.vnica. Et quãtũis dicatur.15.q.2.c.i.q̃ clericus
preſtans patrocinium aduocationis perſonis de
quibus conceditur a iure:non poteſt exigere ſa/
larium:ſed vt vſurarius ſi exegerit:ſit deponen/
dus:dicit Gulielmus q̃ illud. c. abijt in diſſue/
tudinem:nec eſt moribus vtentium approbatũ

vt di.4.§.leges. Poteſt ergo exigere vt laicus:
qz nemo de ſuo cogitur facere beneficium. 10.q.
2.precarie.loquitur illud.c.de regularibus:vt p
batur ea.q.§.fi.⁊.16.q.i.monachum. Si ergo ad
uocatus viderit clientulum ſuuz iure debere cõ
tendere:dicat ei. Amice ius eſt pro te:ſolicita ta
men eget defenſione. Sepe enim quis moreretᷣ:
niſi medicaretur:de pe.di.7.c.nullus in fin. non
tamen eũ inhumaniter pecunijs euacuet:vt ple
riq̃ impie faciunt:ſed tamen de ſalario c nueni
enti cu; eo conueniat.5.q.7.§.tria. Si vero cau
ſam iniquam nouerit:eam deſerat:⁊ ſalarium re
ſtituat ſecunduz goſ. Sed hoſti.dicit:q̃ illud ha
bebit pro labore:quem forte bona fide ſuſcepit:
quod videtur ſi parum recepiſſet:ſed ſi multuz
ſaltem in parte videretur reſtituendum: ſi nõ p
ſequatur patrociniuz: quia videt cauſam non iu
ſtam:qd a principio non perpendit. Nam ſi co/
gnouiſſet iniuſtam: ⁊ vt lucraretur dixit clientu
lo:q̃ ius habebat:verum eſt dictum goſ. ſ.q̃ re/
ſtituat totum:immo etiam qd alias clientulus in
cã illa expendit. Nota enim q̃ mortuo aduo/
cato non poteſt ab heredibus eius repeti ſalari/
um ſibi datum:ſi per eum non ſtetit quin cauſaz
ageret:vt.ff.de varijs ⁊ extraordi.cogni.l.i.§.di
uus. Sed ſi per eum ſtetiſſet viuentem:q̃ cauſa
non eſt acta:tunc poteſt petere ſalarium:⁊ datuz
haberet reſtituere. C.de condi. ob tur.cau. l.fin.
idem ſi ſit infirmus:vel alias legitime impedit⁹:
ita q̃ per eum non ſtet:quin agat cauſam:talis.n.
non habet reſtituere ſalarium ſibi datum. Qui/
dam tamen diſtinguũt in actore: quia aut fuit
mora conteſtandi litem vel procedendi:et tunc
non repetet:alias autem de equitate reddent he
redes aduocati ſalarium datum in huiuſmodi.
Alij autem dicunt indiſtincte ſibi reddi:ſi nihil
erat factum ⁊ hoc de equitate. Si tunc per ca/
ſum fortuitũ ex perſona clĩetuli ſtetit:quo min⁹
ſeq potuit: ⁊ tunc tenetur reddere:puta ſi res pe
tita perijt:ita q̃ res non tenetur:vt.ff.de re.ven.
l.vtiq̃. Pro pauperibus autem:qui non poſſunt
ei ſoluere:tenentur aduocare gratis: cum poſſit
⁊ queritur patrocinium eorum ab eis ⁊ pupillis
⁊ viduis ⁊ alijs perſonis miſerabilibus:etiam ſi
habeant cãm contra potentem volentem oppri
mere eos.23.q.3.c.oſtendit.⁊ in alijs.c.ſequenti
bus. Tenetur enim quilibet ſubuenire neceſſita
tem patienti de ſubſtantia ſua ⁊ de arte ⁊ exer/
citio ſuo ſecunduz Tho.22.q.71.ar.i.⁊ diſtin.86.
non ſatis.

De defectibus et viti/

is aduocatorum ponit Alanus in li. de planctu
eccleſie:peccant.n.multiplicitᷣ. Et primo cũ fouent
ſubdole cauſas prodendo.i.decipiẽdo: clĩetulũ
dum ſcilicet adiuuãt occulte aduerſarium. Et ta
les qui dicuntur preuaricatores ⁊ proditores:
ſunt infames.2.q.3.§.notanduz.⁊ tenentur vltra
peccatum iniuſticie ⁊ proditionis ad oẽ dãnum

 A2

⁊ intereſſe leſo. Secundo quia cauſas deſpe/
ratas fouēt contra conſcientiam: ⁊ in hoc glori/
antur quaſi magis ſubtiles aduocati contra illō
ii. q. 3. qui conſentit. Et talis etiam tenetur par/
ti aduerſe: que iuſticiam habet de omni dam/
no ⁊ intereſſe: ⁊ etiam ſuo clientulo de expenſis:
ſi ſuadet ſibi ius habere: vt litiget. Tertio cū
dilationes ſuperfluas nituntur obtinere ad hoc
tantum: vt fugiant ſententiam: vel magis prolon
getur litigium: vnde plus lucrentur: vel ſcienter
ſine cauſa rationabili faciunt clientulum appella
re: ⁊ etiam tenentur de dānis ꝑpt̄ hoc. 3. q. 7. tria.
Quarto in recipiendo nimis magnum ſalari/
um: vel paciſcendo de certa parte litis cum gra/
ui danno litigatoris: qđ prohibet̄. 3. q. 7. c. tria.
Quomodo debeant moderari ſalarium: dictuꝫ
ē i. §. precedēti. Quīto qꝛ ignorantes iura: cū
neſciāt qđ dicāt: opprobrijs ⁊ ꝯtumelijs certāt:
quod prohibetur in dicto. c. tria. Sexto vbi ē
copia aduocatoruꝫ ſicut bononie florentie ⁊ ve
netijs: vt alijs lucrum ſubtrahant: qui meliores
⁊ peritiores ſunt: paruiſſimo ſalario ſunt conten
ti: vt viles ⁊ abiecti: ſecus autem ſi facerent pro/
pter paupertatem clientuli: tunc enim virtuoſe a
gerent: ar. di. 86. c. non ſatis. Septimo cum in/
formant falſos teſtes: ⁊ querunt ſeu faciunt poſi
tiones cauilloſas: vel inducunt clientulū ad de/
ierandum imponendo ⁊ reſpondēdo: ⁊ ideo vt
homicide animarum tenentur: ⁊ infamia perpe/
tua notantur: ar. 22. q. 5. ille qui hominem. Oc
tauo quia recepto ſalario non curant de cauſis
nec ſtudent: nec vigilant circa eas: ⁊ ſic propter
negligentiam clientulus admittit iſtam cauſam:
⁊ tunc vltra peccatum obligantur ad ſatiſfactio/
nē: ar. de eta. ⁊ quali. p̄ſi. c. ad aures. Nono qā
cum ſciunt aliqui: vel ſcire debeant ſe ignorātes
⁊ inſufficientes: nihilominus ſalarium recipiūt:
⁊ propter inſufficientiam ſuam cauſaꝫ iuſtā amit
tunt: vnde in culpa ſunt: ⁊ ad reſtitutionem tenē
tur: ar. ff. ad. l. aqui. vel idem iuris. ⁊ extra de re
iudi. c. cuꝫ eterni. libro. 6. in glo. Decimo quia
vbi ſufficientes ſunt ipſi: qui aſſumunt officium
aduocationis: alijs inſufficiētibus vices ſuas cō
mittunt. Unde ⁊ ipſi de leſione clientuli tenent̄:
ar. ff. de preſcrip. verb. l. apud labeonem. §. fina.
niſi forte clientulus ſciens ⁊ prudens contentus
fuiſſet: quia eo inuito non poteſt alteri committi
hoc: quia differentia eſt inter artifices: extra de
offi. dele. c. ſi. Et ſi eo inſcio hoc fecit: d̄buit hoc
ipſum eſtimare non permiſſurum: ſi ſciret. ff. de
fur. l. quia res ſibi. Undecimo falſam legem al
legando: vnde crimē falſi incurrit extra de iudi.
nouit. in glo. vel falſo legem inducendo: ⁊ eius ī/
tellectum peruertēdo mentientes ⁊ a veritate re
cedentes: ⁊ ad ſenſum ſuum pro parte ſua legem
interpretantes contra illud di. 37. c. relatum.
Poſſunt tamen aduocati iura varijs modis
exponere: dummodo ſecundum conſcientiam ꝓ
cedant. Nam contra conſcientiam exponentes
⁊ inducentes edificant ad gehennā: extra de ſcru
tinio in or. ſa. c. i. Et ſi cauſam deſperatam aſpici
ant: ideſt q̄ nō poſſit iuſte obtineri vel foueri: om
nino debent ſalarium reſtituere ſecundū goffr.
⁊ de hoc in. §. precedenti. Et breuiter tenetur q̄/
litercunqꝫ amittant cauſam ſuam vicio ſuo: ſec⁹
ſi ex qualitate cauſe vel ob defectum probatio/
nis: quia tunc vicium eſt materie non artificis.
Nam ignoſcendū ē illi: qui bonam fidem agno
uit: vt. ff. man. l. quintus. Duodecimo quia fre/
quenter per eos ſtat: ne cauſa terminetur: ⁊ tamē
totum ſalarium petere poſſunt. ff. locati ⁊ ꝯduc.
l. qui operas. Tertiodecimo quia volunt eſſe
teſtes in cauſa: in qua ſunt aduocati: contra illud
quod legitur: extra de teſti. c. litteris. Decimo
quarto quia cum ſint quidam ſcilicet aduocati
vaſalli dominorum volunt pro eis aduocare:
nec de aduocatione eis ſeruire: cuꝫ ad hoc ex pa
cto teneantur. Nam ſi teneantur eis in hoc ſer/
uire: ſecus ſecundum inno. ar. extra de iureiurā.
c. ſicut. 15° qꝛ cū fuerīt aduocati in cā: volūt eē
iudices in eadem. 16° qꝛ vociferātur ⁊ conten
dunt rixoſe cū miti locutione nō tumultuoſa vo
ce debeant factum ſuū ꝑponere ⁊ iura allegare.
5. q. 4. in loco. 17° qꝛ cū religioſi in aliquo ca/
ſu licite aduocant: vt cū lnīa ſui prelati: ⁊ ꝓ perſo
nis cōceſſis aliqua munera recipiūt vel exigunt
ꝯ illud. 15. q. 2. c. obſeruanđ. §. ⁊ ſequēti. 18° qꝛ
monachi ꝓ monaſterio ſuo aduocāt ſine lnīa ab
batis cōtra illud. 16. q. i. c. monachi. 19° qꝛ cleri
ci aduocāt frequēter cōtra epm̄ ſuum vel contra
eccleſiā ſuā vel patronum in quo caſu meretur
ꝑdere beneficiū. 22. q. 5. de forma. ⁊ nō. i. q. 7. c. i.
20. qꝛ aduocāt ꝓ hereticis cōdēnatis vn̄ a ſuo
officio ſunt ſuſpēſi perpetuo: ex̄ de heret. c. ſi ad/
uerſus. qđ intelligit hoſti. poſtq̄ꝫ ꝑ eccl̄iaꝫ fuerīt
denūciati excōicati. 21° q dederūt cōſiliuꝫ au
xilium vel fauorē morti vel inſecutioni epor̄um
qꝛ tūc aduocare non ꝑn̄t: nec circa aliud officiuꝫ
ex̄ de penis. c. felicis. 22°. cū aduocāt: ⁊ tn̄ ſunt
filij vel nepotes hereticoꝝ vel fauentes heretici
cōtra illud de heret. c. 2. §. heretici. 23° cū n̄ pre
ſtant patrociniū eccleſie ſue cū teneāt̄. 3. q. i. nulli.
24° cū volunt eſſe aduocati ꝓ vtraqꝫ ꝑte bo/
na fide: ꝓ quib⁹ facit qđ nō. 45. di. c. diſciplina. ī
tex. ⁊ glo. Sed archidia. illud ītelligit cū ex ad/
uocatione non fit ꝑiudiciū parti: ſed ego non vi/
deo q̊ modo vtriqꝫ ꝑtium cōtrarie ſe hn̄tiuꝫ poſ
ſit ſeruire pure: ⁊ ideo peccat: ar⁹ predicte legis ca
nonizate. 2. q. 3. notanđ. ⁊ cōtra illratum debent
aduocati loqui vulgariter. Poſſunt etiam aduo
cati ⁊ iuriſconſulti mutare ſuā opi. ſi expedit mu
tari: ar. 23. q. 6. vides. Poſſunt etiam aduocati in
cauſis matrimonialibus ⁊ alijs cauſis ſpirituali
bus leges adducere: dummodo non contrarien
tur canonibus: di. 10. c. i. 25° qꝛ aduocant qđaꝫ
qui de iure non poſſunt: cum a iure eis prohi/
beatur de quibus habes. 3. queſtione. 2. tria. ⁊ di
ctum eſt ſupra.

¶ De tabellionibus ⁊ procuratoribus, ⁊ ſalarijs ⁊ defectibus pluribus eoꝝ. ca. 3.

De notarijs et procuratoribus. Sciendum ꝙ notarij debẽt eſſe liberi. i. non ſerui: ⁊ de legitimo matrimonio nati: ⁊ admittuntur ad notariatum iurati. Pro quoꝝ declaratione dicit Aug⁹ de ancho. in li. de poteſtate eccleſiaſtica: ꝙ notarius in ſuo officio requirit publicã adminiſtrationem. Eſt enim perſona publica publice vtilitati deſeruiens. ¶ 2° requirit liberam actionẽ vt habeat dominiũ ſui actus. ¶ 3° requirit fidelẽ executionem. igitur ꝓpt publicam adminiſtrationẽ notarij debẽt eſſe de legitimo toro nati: qꝛ qui vitioſa origine obſcurantur: non poſſunt eſſe de curia: nec reipublice p̃eſſe in aliquo officio vel dignitate ſine ſuperioris diſpenſatione. Propter actionem requiritur ꝙ non ſint obnoxij ſeruituti ſed perſone libere. dicit enim iuriſconſultus. C. de ſcribis. tabellarij liberi homines ordinẽtur: nec vlli ad hoc officiũ deinceps pateſcat aditus: qui ſit ſeruituti obnoxius. Si tamen aliquis dicit ſe eſſe liberum: ⁊ vt liber admittitur ad officium notariatus: ⁊ nomĩe libere ⁊ publice perſone exerceat notariatus officium in ciuitate: in qua forte ortus nõ eſt: ſed poſtmodum denuncietur ſeruus: planũ eſt ꝙ inſtrumenta ab eo prius facta valebunt: qꝛ liberam actionem habuit a dño: donec ipſum ſeruũ eſſe nõ pronũciauit. Propter fidelẽ vero executionẽ requiritur ꝙ iuramentum preſtent: ꝙ fideliter exequentur officium ſuũ: ſicut enim imperator iuramentum preſtat de officio ſuo fideliter exequendo: vt patet di. 63. c. tibi domino. ita eo mõ ipſe ſuos officiales admittere debet iuratos. Fiunt enim notarij auctoritate pape vel ĩpatoris ĩmediate vel deriuata ab eis. ¶ Notandũ etiam ꝙ notarij officium eoꝝ delegare non debent: vt ſcribitur in auctentico de tabellionibus. Et hoc ꝓpter tria incõuenientia que interdũ ſequũtur vt dicit Aug⁹ de ancho. vbi ſupra. ¶ Primum ẽ ex parte iudicis qui ñ poteſt licite ĩformari d veritate contractus quando per diuerſos notarios inchoatur ⁊ perficitur. ¶ Secundũ eſt ex parte perſonaꝝ que cõtrahunt: que cũ aliquando ſint laici ⁊ rudes lr̃as neſcientes faciliter eis põt negari veritas per illa que ſubſequũtur vel ponantur in inſtrumento priori notario non preſente. ¶ Tertium eſt ex parte ipſius notarij. Cum enim perfectio rei cõſiſtat in principio medio ⁊ fine: vt philoſophus dicit de celo ⁊ mundo: nulli op⁹ ꝑfectũ eſſe poteſt: niſi p eũ ſit ĩchoatũ mediatũ ⁊ terminatum. Non debent ergo notarij delegare alijs ad componenda inſtrumenta inter cõtrahentes maxime: cum ipſi profiteantur inſtrumẽta ſua manu cõſcribere. Si tamen fecerint puniẽdi ſunt. Documenta vero non vitiãtur vnde ſcribitur extra de fide inſtru. c. cum. p. tabellio. Cum p. tabellio morte preuentus quidam non perfecerit inſtrumenta que in nota redacta fuerũt ab eodem: ad petitionem eorum ad quos pertinẽt auctoritate ordinarij iudicis poteris ea fideliter in publicam formam redigere habitura per hoc ꝑpetuam firmitatem. In caſu etiam egritudinis vel alterius rationabilis occupationis debẽt ipſi notarij contrahentes admonere: vt per ſeipſos cõpleant eorum contractus. Et ſi dicatur ꝙ ex frequentia hominum petentium notarios aliquos nominatos interdũ tot contractus recipiunt perficiendos: ꝙ ſoli ipſi complere nõ poſſunt. R̸ ꝙ vt dicit iuriſcõſultus: melius eſt pauca agere caute: ꝙ̃ multis ĩtereſſe pericloſe. Et eccleſiaſtici. ii. dicitur fili ne ſint in multis actus tui. non enim ꝓpt hoc excuſantur.

De his que iurant notarij ſeruare: ⁊ quis poſſit creare notarios

dicit Hoſti. vt refert Jo. an. ĩ nouella ſuper. c. ſicut te. ne cleri. vel mo. ꝙ tabellio conſueuit iurare ſex. ¶ Primo ꝙ de his que videbit ⁊ audiet ⁊ requiſitus fuerit: ſine diminutiõe veritatis ⁊ commixtione falſitatis conficiet inſtrumentum. Unde ⁊ dicit Hoſtien. Solet requiri tabellio ſub pena officij ſui: ꝙ conficiet inſtrumentum requirenti: quod ſi non fecerit: periurus videtur: ⁊ ſic ſuis inſtrumentis poſtea non crederetur: ar. de teſti. c. teſtimonium. Et hanc requiſitionem quilibet de populo facere poteſt: ar. de teſta. c. relatum. ⁊ ꝓ tanto dicitur ſeruus publicus ⁊ publica perſona. ¶ 2° iurat ꝙ ſecreta iniuncta ſibi celabit. ¶ 3° ꝙ ſup cõtractu vſurario vel in fraudẽ vſuraꝝ inito nõ conficiet inſtr̃m ſcienter. ¶ 4° ꝙ de oĩbus inſtrumentis que reddet ꝓthocolla tenebit. ¶ 5° ꝙ fidelis erit illi a quo conſtituitur: ⁊ ſi ſciret dãnũ ſuũ tractari per ſe vel per nunciũ reuelabit. ¶ 6° ꝙ illud officium ſic ſibi iniunctũ cupiditate odio timore ⁊ amore remotis vel oĩa ſcḋm bonam conſcientiam exequetur.

Quantum ad ſecundũ ſ. q̃s poſſit creare notarios. Dicit Aug⁹ de ancho. vbi ſupra: ꝙ notari⁹ ẽ ꝑſona publica habẽs officiũ ſcribendi inſtr̃a ſuper contractib⁹ aut alijs negocijs ad faciendũ fidẽ ſuper eiſdẽ. Illius ergo auctoritate ĩſtituendi ſunt q totius reipublice curã hꝫ vel ꝑ vniuerſalẽ iuriſdictionẽ ſicut papa: vel ꝑ ĩmediatã adminiſtratiõem: ſicut ĩpator. Et idõ ſolum papa ⁊ ĩpator poſſũt notarios publicos facere: vel illi q̃b⁹ auctoritate pape vel ĩpatoris ẽ cõceſſũ. Archieps florentin⁹ hꝫ ꝑuilegiũ ab ĩpatore valẽdi creare notarios. Plures et ciues ab ĩpatore hñt hãc auctoritatẽ. Dicũt ãt aliq ꝙ eps ĩ eccl̃iaſticis negocijs poteſt notarios cõſtituere p totã ſuã dioceſim: eo ꝙ ipſi cura toti⁹ dioceſis cõmiſſa ẽ p eũ regẽda ⁊ gubernanda. io. q. i. c. regenda. ⁊. 12. q. i. c. eps. nõ tñ eccl̃iaſtic⁹ notari⁹ inſtrumentum conficeret in negocijs ſecularibus qui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſcilicet inſtitutus' eſt ſolum auctoritate epiſcopi. Nam ſi auctoritate imperiali ⁊ epiſcopali pote
rit in vtriſq; conficere inſtrumenta: niſi ſit cleri/
cus. Nec ſecularis ī eccl'iſiaſticis negocijs deb;
conficere inſtrumēta: eo ꝙ conuerſatio vtrorūq;
debet eſſe ſcreta ⁊ diſticta: vt. z. q. z. laicos. Circa
hoc mouet queſtionem Jo.an. in nouell' ſuper. c.
ſicut te ne cle. vl' mo. Et dicit: ꝙ lic; quidam di/
cant ꝙ inſtitutus notarius a laico poſſit confice/
re inſtrumenta in eccleſiaſticis negocijs: ⁊ ita de
facto ſeruat̄. Tu de rigore ⁊ veritate iuris dicas
contrariū. Ad hoc de elec. c. maſſana. duo enim
operātur ꝙ creditur publico īſtrumento: ſcilicet
preſtatio iuramēti: de preſcrip. c. ad audientiā. ⁊
auctoritas iudicialis a q̄ tabellio hāc recipit po
teſtatē: in autētico ō tabell'. §. i. horum duorum
ſecundum deficit hic. Sic enim dictum teſtis au
ctoritate iudicis ſecularis ī cauſa eccleſiaſtica re
cepti fidem non facit in foro eccleſie: licet forte
ſit verum: de iudicijs at ſi clerici. ſic inſtrumēto
tabellionis auctoritate ipſius conſtituti. Sic eni
hoc imperator ſpecialiter mandare non poſſet:
ita nec generaliter: ar. de deci. c'. tua. Secus eſſ;
inſtrumēto confecto a tabellione clerico: ſi in tē
poralibus licet tale officium exercere non debe
at: vt in iſto. c. ſicut te. Ibi etiam aſſignat multi/
plicem rationem quare clerici non debent con/
ficere inſtrumenta in tēporalibus. Et nota ꝙ in
dicto. c. ſicut te. ſic dicit. Inno. tertius. Manda/
mus ꝙ clericis in ſacris ordinibus conſtitutis ta
bellionatus officium per beneficiorum ſubtrac/
tionem appellatione poſtpoſita interdicas: vbi
dicit Jo.an. Nota cōtra venetos vbi nō ē vſus
tabellionum ſed ſacerdotes conficiunt inſtrumē
ta: ſi tamen fecerit inſtrumenta anteq̄ eis inter/
dicatur tenent. Poſtea vero nō. Inno. ⁊ ab. ⁊ po
teſt eſſe ratio quare poſt interdictum non valēt:
q; interdicto officio ⁊ eius executio: ar. ō appel.
c. paſtoralis. alias eluſorium eſſet: qō eſſe nō de/
bet: ⁊ ſic etiam hoc eſt in penam contrahentium
⁊ delictum conſentientium. Et dixerunt qdā
ꝙ ſi hec prohibitio peruenit ad illos de populo
non valet inſtrumentum: alias probabilis igno
rantia excuſat. Nam tūc tales indigne conficiūt
inſtra c̄ſtū ad ſe ſed nō c̄ſtū ad alios. Tu dic idi
ſtincte ꝙ valet inſtrm licet tabellio poſſit p̄uari
bñficio: quia hec pena ſola hic īpōitur: vnde ali
am inuenire nō debes ſed potius impoſitā emo
liri: de re. iu. c. ī penis. li. 6. De iſta materia vtru;
ſcilicet clerici vel religioſi poſſint conficere inſtru
menta ⁊ quomodo habes etiam infra de ſtatu
clericorum.

De ſalariis exigendis

a tabellionibus ⁊ procuratorib' qui vt plurimū
ſunt inhumani in huiuſmodi dicit Guli. in ſpecu
lo circa hoc: q; aut ſcriptura quam faciunt eſt fo
renſis ſeu iudicialis aut extraiudicialis. Si iudi
cialis: vt ſunt acta iudicioꝝ ꝑteſtatiōes emācipa
tiōes ⁊ huiuſmodi que coram iudice ⁊ notario
fiunt: ſi īmoderatum exigit ſalarium ad officiu;
iudicis coram quo actum eſt pertinet: partes re
leuare a grauaminibus curialium ⁊ expenſis: de
pe. di. i. nemo. extra de offi. dele. cum te. Et cun
cta que litem vel litigatores īpediunt emendare
d;. i. q. i. emēdari. Et tales improbos exactores
debet punire. C. ō offi. prefec. l. peto. Debet ergo
moderari quid dabitur pro termino ſcribendo:
quid pro exceptione: quid pro citatione: quid ꝑ
litis conteſtatione: quid ꝑ poſitione: quid ꝑ arti
culo: quid pro depoſitione teſtis: quid pro exem
platione inſtrumenti: quid pro īterlocutoria: qd
pro ſententia precepto vel appellatione: ⁊ ſic de
alijs: ⁊ hoc inſpecta ⁊ conſiderata conditione ⁊
qualitate litigatorum ⁊ cauſe ⁊ fori conſuetudīe.
Nos vero ſcripta notarioꝝ noſtroru; quādoq;
facimus per alios notarios in talibus expertos
⁊ fideles taxari. Si vero ſit extraiudicialis ſcrip
tura: puta inſtrumentum depoſiti vel ſolutionis
vel procurationis: vel venditionis ⁊ hi': d; hoc
per loci ordinariū expediri. Nō cōſuetum ſit de
certo ſalario inſpecta conditione litigatoris ⁊ fo
ri cōſuetudine ⁊ cauſe qualitate hoc taxabit: vl'
faciet per viros expertos taxari. z. q. z. §. tria. ex
de ſimo. c. i. ⁊. io. q. z. hoc ius. Et vidim' aliquas
curias in hi' bene ordinatas. Et nos dū eſſemus
auditor generalis cāru; palatij dñi pape ſatis be
ne quo ad palatiū ipſū ꝑcurauim' ordinari. In
ſūma vero ꝙ dñs tenetur ꝑcuratori q̄ ad expē/
ſas moderatas ī negocio ⁊ ī iudicio factas: vt ex
de ꝑcu. cū pro cā. Sed qn̄ d; ſolui ſalariū ꝑcu/
ratori? R. papa nō. extra de loca. ⁊ condu. c. pp.
ꝙ ſi qs locauerit operas ꝑ aliquo ope faciendo
vel exercēdo de nouo: ꝙ ēt ſi ſalarium ꝑmiſerit
aduocato medico vel procuratori vl' in alijs ſi/
milibus caſib' tn̄ finito opere debitū eſt ſolucō:
ar. C. de ſuffra. l. vnica. hec oīa Guli. De ſalario
ꝑcuratoꝝ: qui ꝑcuratores aliqn̄ ēt ſunt notarij
ſeu tabelliōes: de quo dicit idē Guli. ī ſpeculo li.
i. Nūc de ꝑcu. ſalariū ſeu merces īcerte pollicita
tiōis: peti nō pōt. C. mādati. l. ſalariū. ſoluta tn̄ re
tineri nō pōt. Pollicet̄ āt quis aliqn̄: cū nulla in
terrogatione p̄cedente ſalariū offert dicens ſubi
to. Facias hoc ⁊ ſic faciā tibi. ff. de pollicita. l. pac
tum. ⁊ hui' polliciti qlibet dñs eē pōt. In hoc di/
ſtingue: q; aut qō ꝑmittit̄ ē incertū genere: aut ē
incertū re ⁊ genere. Si ē īcertū re vel genere: pu
ta dicendo bñfaciā tibi vel recognoſcā hoc ſer
uitiū: vel tibi plene r̄tribuā: tūc peti nō pōt: vt in
p̄dicta. l. ſalariū. Si vero re tm̄ ſit incertū ſed cer
certū genē: puta ꝑmitto equū vel veſtes vl' faciā
te militē: nec dic̄ quē equū vel q̄s veſtes vl' c̄ſtū
pro militia dare: tunc non eſt penitus incerta ꝑ/
miſſio: ⁊ ideo peti poteſt: ar. C. mādati. l. i. Taxa
bit̄ āt h' arbitrio bōi viri. ff. ꝑ ſocio. l. ſi ſocietatē.
Si aūt certū re ⁊ genere ꝑmittitur: puta ꝑmitto
tibi talē equū vel talē veſtē vel faciā te militem
tali die ⁊ dabo tibi pro militia tātū. ſubdiſtingue

quia aut fuit hoc deductum in ſtipulatione: ⁊
tunc certi cōdictiōe petitur qḋ ꝓmiſſū ē: vt iſti.
de verbo. obli. in pꝛin. aut non fuit deductum in
ſtipulatione quod certū eſt: ſed nudo pacto pro
miſſum: ⁊ tunc petitur alijs varijs actionibus:
pꝛout ibi ſubdiſtinguitur. Hoc autem nota ꝙ p
curatoꝛ non poteſt de certa parte litis puta me/
dia vel quota paciſci: alioquin nō valet talis pa
ctio: immo punitur talis. ff. ḋ varijs ⁊ extraoꝛdi.
cogni. l. i. § aduocatos Sed nec ſalarium pꝛocu
ratoꝛis poteſt excedere. c. aureoſ. quia nec aduo
cati ſalarium poteſt tantuꝫ excedere. ff. de varijs
⁊ extraoꝛdi. cogni. l. i. Naꝫ ⁊ pꝛocuratoꝛ dicitur
aduocatus: vt. 3. q. 8. c. i. ⁊ econtra. Hodie autem
pꝛocuratoꝛ nomine palmarij non poteſt recipe/
re in quecunqꝫ cauſa vltra. 20. lib. toꝛnenſium: q
etiam debet iurare vt q̄ꝫcito malam cauſam co
gnouerit: ipſam deſeret ⁊ alia plura: alioqn mul/
tipliciter punitur: vt in conſtitutiōe Grego. 10. de
poſtula. c. properandū. dicitur autem palmariuꝫ
victoꝛia cauſe. hec Guli.

De his que requirun/

tur ad publicationem inſtrumenti: ſine quibꝰ in/
ſtrumentum non eſſet validum. Et ſunt nouem
ſecundum Guli. in ſpeculo li. 2. c. 44. videlicet
inuocatio nominis domini: annus eiuſdem: indi
ctio: dies, contractus. Nomen pape vel impera/
toꝛis vel regis de loco. Teſtes: nomen tabellio/
nis ⁊ eius ſignum. Inſtrumentum enim ad hoc
vt ſit publicum ⁊ perconſequens validum duo
debet continere ſcilicet factum qḋ dicitur con/
tractus: quia inter partes contrahitur ⁊ oꝛdina/
tur. Et hoc diuerſificatur ſecundum varietatem
vel diuerſitatem negocioꝛum. Et foꝛme ſeruan
de in huiuſmodi habentur per totuꝫ in dicto li.
ſpeculi iudicialis. Scḋꝫ qḋ debet cōtinere īſtru
mentum eſt publicationes que ſunt pꝛedicte no
uem. Pꝛima ḡ ē inuocatio nominis domini:
vt dicatur in pꝛincipio inſtrumenti. In nomine
domini amen: vt. 23. di. in nomine domini. vł ſic
In nomīe domini noſtri ieſu xpi: vel in nomine
patris ⁊ filij ⁊ ſpiritꝰ ſancti. Et hec initiatio ē po/
nenda in arduis ⁊ perpetuis inſtrumentis: ī mi/
noꝛibus autem ⁊ infra breue tempus defecturis
⁊ in publicationibus actoꝛuꝫ iudicialium niſi ſit
ſententia diffinitiua non eſt vis eam obmitte/
re inchoando ſic anno domini ⁊c̄. Secunda
ponendus eſt annus domini, quotus ſiue a nati/
uitate xpi: vt in quibuſdam locis: ſiue ab īcarna
tione eius: vt in alijs locis. In hoc ſeruanda eſt
conſuetudo loci ſecundum ꝙ ibi inchoari cōſue
uit annus: vt dicatur in nomine domini amen.
Anno ab eius incarnatione vel natiuitate tali vł
tali. Et hoc dicunt quidam de conſuetudine in/
ductum non iure contentum: non tamen debet
obmitti: alias non eſſet validum inſtrumentuꝫ.
Tertia poſt annos domini ponēda eſt quota
indictionis: vt dicatur in nomine domini amē.
Anno ab eius incarnatione tali: indictiōe tali: vt
patet in dicto. c. in nomine domini. di. 23. Sꝫ
pꝛo eius declaratione ſciendum ꝙ indictio dic/
ta eſt ab indicendo ideſt pꝛecipiendo: vnde indi
ctio iuſſio ſeu pꝛeceptum dicitur: ⁊ ſic eſt hec in/
troducta. Ceſar augꝰ pꝛopoſuit vt deſcriberetur
vniuerſis oꝛbis qui ſcilicet erat ſub dominio ro
manoꝛum: vt habetur Luc. 2. vt ſic ſinguli ſolue
rent tributum in ſignum ſubiectiōis de q̄ndeno
anno in quindenum: ⁊ quālibet quindenam an
noꝛum diuidebant in tres quinaſ annoꝛū: ⁊ quā
libet harum partium que erat quinqꝫ annoꝛum
vocabant luſtrum. In pꝛima ergo quina ſeu lu/
ſtro, oꝛdinauerat Auguſtus imperatoꝛ dari fer/
rum a ſingulis pꝛo tributo: vnde fiebant arma p
militibus reipublice. In ſcḋo luſtro reddeba
tur argentum pꝛo tributo in ſtipendium ſoluen
dum militantibus. In tertia argentum vel au
rum pꝛo reipublice expenſis vel fabꝛicatione ſi
mulacroꝛum ⁊ eoꝛum temploꝛuꝫ. Poſtea īchoa
batur a capite aliud quindecenniuꝫ. Illud ergo
quindecennium dicebatur indictio: ⁊ eſt equiuo
cum ad totum illud tempus. 15. annoꝛum: ⁊ ad
quemlibet annum illius quindecennij: vt p̄mus
annus eius dicatur pꝛima indictio: ſecundus an
nus ſecunda indictio ⁊ ſic de alijs ⁊ poſt. 15. annū
inchoatur a capite ⁊ dicitur pꝛima indictio ⁊ ce
tera. Tante autem fuit auctoꝛitatis hec com/
putatio ⁊ quotatio iuriſdictionis: vt nullus ſine
ea expꝛeſſa fieret contractus: nec priuilegiuꝫ nec
teſtamentum nec alia ſcriptura ſolennis ſine ea
valeret: ⁊ etiam hodie eandem habet iuris auc/
toꝛitatem: q̄uis inſtetur conſuetudini regionis:
vt extra de fi. inſtru. c. cum dilectus. Si vis autē
ſcire ⁊ inuenire cito quotam indictionis: diuide
annos domini per quindenas annoꝛum: ⁊ dimiſ
ſis omnibus integris quindenis id quod rema/
net inferioꝛis numeri additis tribus annis: q̄a
tot anni pꝛeceſſerant de pꝛimo quindeno: quan
do chꝛiſtus eſt natus: illud eſt quota indictionis
vſqꝫ ad. 15. indictionem. expleta. 15. inchoabitur
poſtea a pꝛima indictione ⁊ ſic de ſingulis. ver/
bi gratia. Nunc currit annus domini. 1448. ⁊
numerꝰ mille quadringentoꝛuꝫ quadraginta cō
tinet indictiones. 96. integras: quarum quelibet
habet. 15. annos completos. Remanent ergo oc
to anni quibus addendo tres: vt dictum eſt: ſe/
quitur ꝙ indictio in tali anno ſit. 11. In ſequenti
anno erit. 12. in alio. 13. ⁊ poſtea in alio. 14. demū
in ſequenti. 15. ſcilicet in anno domini. 1452. dice
tur indictione. 15. poſtea in anno ſequenti ſcilicet
14 3. erit indictio pꝛima ⁊ ſic deinceps. Incipi
endus eſt autem annus indictionis ab eo anno
quo incipitur annus domini ſiue ab incarnatio/
ne ſiue a natiuitate ſecundum varietatem loco/
rum. Aliq etiaꝫ incipiunt annum a menſe ianua
rij ⁊ ſic etiam indictioneꝫ. Unde verſus. Si per
quindenas domini diuiſeris annoſ. His tribꝰ ad
iūctis īdictio certa notaē. 4ᵒ pꝰ īdictiōeꝫ ponitᵉ

dies menſis in quo conficitur inſtrumentum ta-
li ſcilicet vel tali die vel talis mēſis. Et in aliqb9
locis additur vſqꝫ ad medium menſem intranti
tali menſe: ⁊ poſt medium ipſius menſis addūt
ad quotam diem exeūte tali menſe: in penulti-
ma tamen ⁊ vltima die ⁊ prima hoc non ponūt.
Quot autem dies quilibet menſis habeat dan-
tur verſus. Junius Aprilis September No-
uemberqꝫ tricenos. Unū plus reliqui: ſed habꝫ
Februarius octo vicenos: cum biſextus fuerit:
ſuper additur vnus. Aliquando ⁊ precipue in
litteris apoſtolicis deſignatur quota die ꝑ calē.
nonas ⁊ idus. Pro horum declaratione ſcien-
dum ꝙ romani faciebant nundinas ter in mēſe
quolibet: ſcilicet in prima die menſis que dice-
bantur calende: ⁊ in. 5. die vel ſeptima ſecundū
varios menſes: vt dicetur: ⁊ dicebantur none: ⁊
poſt inde ad octo dies: ⁊ dicebantur idus. Om-
nes ergo dies menſis denominabantur ab his. ſ.
calen. nonis ⁊ idibus per hunc modum. Nam
prima dies menſis dicebatur calendis talis vel
talis menſis: poſt alij dies vſqꝫ ad diem nonarū
denominabantur ⁊ dinumerabantur a nonis.
Nam quo ad menſes qui habent. 4. nonas dice-
batur in ſecunda die menſis quarto nonas talis
menſis: ⁊ tertia die menſis dicebatur tertio no-
nas: quarta die ſecundo nonaſ vel pridie nonas
⁊ in. 5. dicebatur nonis talis menſis. Quo ad mē-
ſes habentes ſex dies diſtantes a nonis: diceba-
tur ſecunda die menſis. 6. nonas talis menſis: ter-
tia die menſis talis. 5. nonas ⁊ ſic de alijs. Po-
ſtea poſt nonas dinumerabant dies ab idibus.
Nam poſt diem nonarum dicebatur octauo id9
talis menſis: ⁊ ſequenti die dicebatur ſeptimo
idus: ⁊ ſic deinceps vſqꝫ ad octauum diem: ⁊ tūc
dicebatur idibus talis menſis. Die autem prece-
denti ipſum dicebatur pridie idus vel ſecunda
idus talis menſis: reliqui dies menſis denomi-
nabantur a calendis futuris ſecundum numerū
dierū quibus diſtant ab eis: vt dicatur p9 idus
quo ad aliquos menſes. 18. calendis talis mēſis
nominando ſequentem menſem: ⁊ die ſequenti
dicitur. 17. ⁊ ſic deinceps vſqꝫ ad vltimum di-
em: ⁊ tunc dicitur pridie calendas ſequentis. De
huiuſmodi dātur verſus tales. Sex nonas ma-
ius october iunius ⁊ mars. Quattuor at reliqui:
tenet idus quilibet octo. Quinto poſt diē po-
nitur nomen pape in terris ſuis: vel imperatoris
in imperio: vel regis in regno: hoc modo preſi-
denti tali papa vel tali imperatore vel rege re-
gnante. In curia etiam ponuntur anni quib9 pa-
pa reſedit: puta Anno domini. 1448. dicitē ponti-
ficatus ſanctiſſimi domini Nicolai. 5. anno ſecū-
do. Sexto apponendus eſt locus in quo re-
citatur inſtrumentū. Locus autem qui eſt ex-
primendus eſt duplex ſcilicet generalis ⁊ ſpecia-
lis. generalis puta ciuitatis caſtri vel ville in quo
recitatur inſtrumentum: ⁊ ſpecialis locus: puta
actum eſt viterbij in domo Johannis quondaꝫ
gerardi in camera ſuperiori eiuſdem domus in
parochia ſancti laurentij ſub porticu talis dom9
¶ Septimo poſt locū ponuntur ⁊ teſtes: ⁊ quā-
doqꝫ ſub nomine nominatiui caſus: puta interue-
nerunt ad hoc teſtes Pe. ⁊ Johan. ad hoc voca-
ti ⁊ rogati. Quandoqꝫ per genitiuum: vt cum di-
citur in preſentia talis ⁊ talis teſtis vel coram ta-
libus teſtibus vel preſentibus talibus. Et licet ī
quolibet inſtrumento tabelliones ex vſu appo-
nant teſtes ad hoc vocatos ⁊ rogatos: tamen de
iure hoc non eſt neceſſarium niſi in quibuſdam
caſibus. Octauo poſt teſtes debet poni nomē
tabellionis: ⁊ debet poni nomen ⁊ prenomē ei9:
⁊ cuius auctoritate ſit notarius: puta hoc modo.
Ego talis filius talis de tali loco ſancte romane
eccleſie vel imperiali vel talis epiſcopi vel comi-
tis auctoritate publicus notarius his omnibus
interfui ⁊ rogatus hec ſcripſi. In teſtamentis au-
teꝫ dicitur omnia de mādato dicti teſtatoris hec
ſcripſi ⁊ in publicam formam redegi. Sed ī ſen-
tentijs ⁊ proceſſib9 iudicij talis ſcripſi. Sed ī ſen-
tentijs confeſſionibus ⁊ huiuſmodi conſueuit ſē-
tentiam proferens vel confitens loqui hoc mo-
do. Ego talis in tali cauſa ſic pronuntio vł ſic cō-
fiteor ⁊ dico. Et poſtea ſubiungit. In cuius rei
teſtimonium ⁊ futurorum memoriam hoc pre-
ſens publicum inſtrumentum per talem notari-
um ſcriptuꝫ fieri iuſſi. Et hec in ſententia ordina-
rij. Et nota ꝙ ſemper notarius debet dicere in
inſtrumento ſe fuiſſe rogatum. ¶ Nono in fine
omnium poſt omnia ſuum apponat tabellio ſi-
gnum: vt per illud ⁊ alia euidentius comparatio
fieri poſſit: cum neceſſe fuerit. In quibuſdam ta-
men locis vt narbone tabelliones non vtuntur
aliquibus ſignis: ⁊ in huiuſmodi ſtandū ē con-
ſuetudini locorum. Nomen notarij ſolet poni ī
fine inſtrumenti communiter: alia vero in princi-
pio: vt annum domini indictionem diem locum
teſtes. Sed etiā in hoc cōſuetudo regionis ē ſer-
uanda. hec omnia Guliel. Defect9 ⁊ vitia que
committuntur in exercitio notariatus ⁊ procura-
tus. ¶ Primo quando conficiunt inſtrumenta
inepta ⁊ confuſa ſeu defectiua ⁊ inualida: qa nō
habent debitas ſolennitates ex quibus perſo-
ne damnificantur vel litigia incurrunt: quod ſo-
let accidere ex ignorantia ipſorum tabellionum
¶ Secundo quando ex certa ſcientia cōfingūt
falſa inſtrumenta: vt in teſtis ſolutiōibus. vel hu-
iuſmodi qui ex hoc grauiter a legibus puniūtur
¶ Tertio ſi ex malitia occultant ſcripturas alijs
neceſſarias ⁊ vtiles: ⁊ precipue ad inſtantiā alio-
rum quibus obſunt: vt legata ad pias cauſas vł
alijs facta vel etiam de alijs negocijs. ¶ Quarto
quando perpendunt contractum fieri per ex-
torſionem violentiam ſeu fraudem ⁊ tamen ro-
gant: ⁊ non declarant factum ſuum non intelli-
genti: que ſolent contingere in mulieribus ado-
leſcentulis ⁊ idiotis quo ad renuntiationem
alicuius ſui iuris: vel in contractu matrimonij

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cũ apparet de violentia vel in teſtamento cum
non habet vſum rationis ⁊ huiuſmodi. Qui-
to quãdo componunt inſtrumenta vſuraria vł
in fraudem vſurarum ſcienter. ¶ Sexto quando
ſunt vocati ad conficiendum aliquod inſtrumẽ
tum ⁊ nolunt facere: ne diſpliceant amicis vł po
tentibus quos timent: nec apte aliter poſſunt in-
uenire notarium. ¶ Septimo quando pauperi
bus non valentibus ſibi ſoluere d̃ labore nolũt
rogati conficere inſtrumenta ſua vel confecta no
lunt eis dare in publicam formam vt poſſint ſe
in iudicio iuuare. Octauo quando de miniſte
rio ſuo nimium ſalarium extorquet. in quo atten
duntur ⁊ labor ⁊ induſtria ⁊ quãtitas cauſe ⁊ cõ
ſuetudo regionis. In his omnibus vbi damnifi-
catur quis ex ſuo opere videtur teneri ad ſatiſfa
ctionem leſo: extra de iniurijs. ⁊ dã. da. capi. ſi.
¶ Procuratores autem offendũt: vt notat Ala-
nus in libro de plan. eccleſie. Primo quidem ſi
exercent tale officiũ quibus a lege prohibetur:
vt minor viginti quinq̃ ãnorum ad iudicia: ⁊ mi-
nor. 17. ad negocia. ff. de procu. l. minor. extra de
procu. §. qui generaliter. li. 6. Itẽ non poteſt
eſſe procurator furioſus infamis ſurdus vł mu
tus accuſatus de crimine: miles ſeruus excõmu-
nicatus vel conſtitutus ab excommunicato: qd̃
ſi fieret tamen ĩ occulto: teneret: extra de procu.
c. auditis. Item nec regularis niſi in caſu ſui mo
naſterij iubente ſuo prelato: vt de procu. cum re
ligioſus in clementinis. Item clericus in quoli-
bet gradu conſtitutus quo ad ciuiles cauſas: ſe-
cus autem in ſpiritualibus. Sꝫ ⁊ in ciuilibus po
teſt eſſe pro perſonis miſerabilibus ſecundũ ho-
ſtien. Secundo offendunt procuratores cum
non appellant quando debent: puta quando ſũt
grauati in cauſa contra iuſticiaꝫ: vel domino ſuo
non denuntiant ꝙ appellet: extra eo. non iuſte.
¶ Tertio quia plene dominum ſuum non defen
dunt: quia omnia debent facere que faceret do-
minus ſi preſens eſſet: ⁊ maiorem diligentiam
habere debet q̃ꝫ in ſuis negocijs: vt. C. mandati.
l. in re mandata. qd̃ intelligendum eſt ſalua ſem
per iuſticia ſeu conſcientia. Tenetur autem ad
tria procurator ſcilicet vocatus ad iudicium ve
nire: iuſtis preceptis parere: ⁊ ſine licentia nõ re-
cedere. ii. q. 3. certum. Quarto offendunt cum
confitentur contra dominum ſuũ malicioſe: qd̃
non debent fateri. corrupti ab alia parte: ⁊ con-
feſſio procuratoris nocet domino: extra de po-
ſtul. c. i. ¶ Quinto ſi falſi procuratores ſũt ideſt
non habentes mandatum vel falſum mandatuꝫ
habentes: ⁊ ſi in alijs habeant: extra de reſcrip. c.
cum dilecta. Utrum autem preiudicet domino
qd̃ facit procurator contra ius vel iniurioſe con
tra eum ſine ſpeciali mandato: extra eo. dilecti.
ſecundum Inno. vide ibi. Septimo quia ex-
torquent nimis magna ſalaria in quo tenentur
de ſuperfluo. 14. q. 5. non ſane. De ſalario ꝯgruo
dictum eſt ſupra. ¶ Octauo: quia intromittũt ſe
de officijs aduocandi: cum parum vel nihil ſci-
ant iuris. vnde in culpa ſunt vſurpantes officiuꝫ
alienum: ⁊ cum per hoc damnificãt dominos ſu
os tenentur eis: ar. extra de homicidio. c. tua.
¶ Nono quia in fauorem dominorum ſuoruꝫ
multa pro parte ſua mendacia ⁊ periuria dicunt
⁊ partem aliam decipiunt. Decimo quia cauil
lationibus ⁊ falſis poſitionibus ⁊ allegatiõibus
vtuntur: vnde ⁊ in his tenentur deo ⁊ proximo:
extra de crimine falſi. c. i. Et breuiter in omnib⁹
in quibus offendunt mali aduocati: peccãt: ⁊ ma
li procuratores.

¶ Titulus. 7. De ſtatu medicor̃. Sermo. Ca. i.

Nunquid medi
ci ſuſcitabunt ⁊ confitebuntur
tibi. ps. 87. Sicut deus glorio
ſus creauit medicinalia. Unde
dicitur eccle. 38. c. Altiſſim⁹ de
terra creauit medicinam: ⁊ vir
prudens non abhorrebit eam: ita ⁊ ipſe primus
auctor extitit artis ⁊ ſcientie medicialis. Nã
a deo habuerunt illuſtrando naturalem intellec
tum ad inueſtigandum vires herbarum ⁊ aliaꝝ
rerum ⁊ experiendum earum effectum. ¶ Pri-
mi auctores medicine: vt Appollo ⁊ Eſculapi⁹:
quem ſecuti ſunt Hypocras ⁊ Galienus ⁊ Auicẽ
na antiqui artis medicine ſcriptores ⁊ exinde alij
Applicando ergo medicinalia ad infirmũ a deo
creata: medicus ſic curat egrotum vt inſtrumen
tum dei ſiue nature: ⁊ ſancti viri fuerunt medici:
vt Lucas euãgeliſta d̃ quo ait apoſtolus ad col.
4. c. Salutat vos Lucas medicus chariſſimus.
⁊ ſancti viri vſi ſunt medicinalibus. Legitur eñi
de Iohãne euangeliſta ꝙ exiſtens in balneis vi
dens Cherinthum hereticum dixit ſocijs fugia
mus hinc ne balnea corruãt in quibus Cherin-
thus filius diaboli lauatur. 24. q. i. omnis qui: ⁊
ſanctus Germanus epiſcopus capuanus ad bal
nea cum infirmitatis cauſa accedens: inuenit ibi
animam paſcaſij in ſpecie humana ſeruientem ⁊
cetera. vt refert Grego. in dialogo. Et Auguſti-
nus in regula loquens religioſis dicit: ꝙ ſi non ẽ
certum: de infirmitate alicuius fratris medicus
conſulatur: vt ſcilicet, ſecundum, conſilium ſu-
um: et quãtum poteſt, fieri prouideat. De me-
dicis ergo loquens. ps ait. Nunquid medici ⁊c.
quaſi dicat. ⁊ ſi eorum ſit, curare: non tamen reſu
ſcitare. In quibus tria poſſunt notari. ¶ Primo
profeſſio veneranda: ibi medici. Secundo ef
fectio admiranda: ibi ſuſcitabũt. ¶ Tertio con
feſſio imitanda: ibi ⁊ confitebuntur. Ubi aduer
tendum ꝙ triplici honore eſt medicus veneran-
dus. ¶ Primo honore ſubuenientie. Secun
do honore obie. Tertio honore reuerentie.

Quantum vtique ꝓfeſſio